

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3326

491.99-8

W-82

1904

2010

ՅՈՎՀ. ԱՐԲՐԱԶԵՐՆ

1904. № 1057.

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

482

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

(Պատկերներով, գրովեան օրինակներով, գրատր վարժովիմներով եւ շարժական այբուրենով)

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ИСТОРИИ
И ЭТНОГРАФИИ
СССР

ԳՐԵՐ ԶՆ ԿՈՊԵԿ

ДОПУЩЕНА Попечительскимъ Совѣтомъ Кавказскаго Учебнаго Округа къ употребленію въ училищахъ

Չարտոդ օպագրուրիւն

ԱԼԷԿՍԱՆԴՐԱՊՕԼ

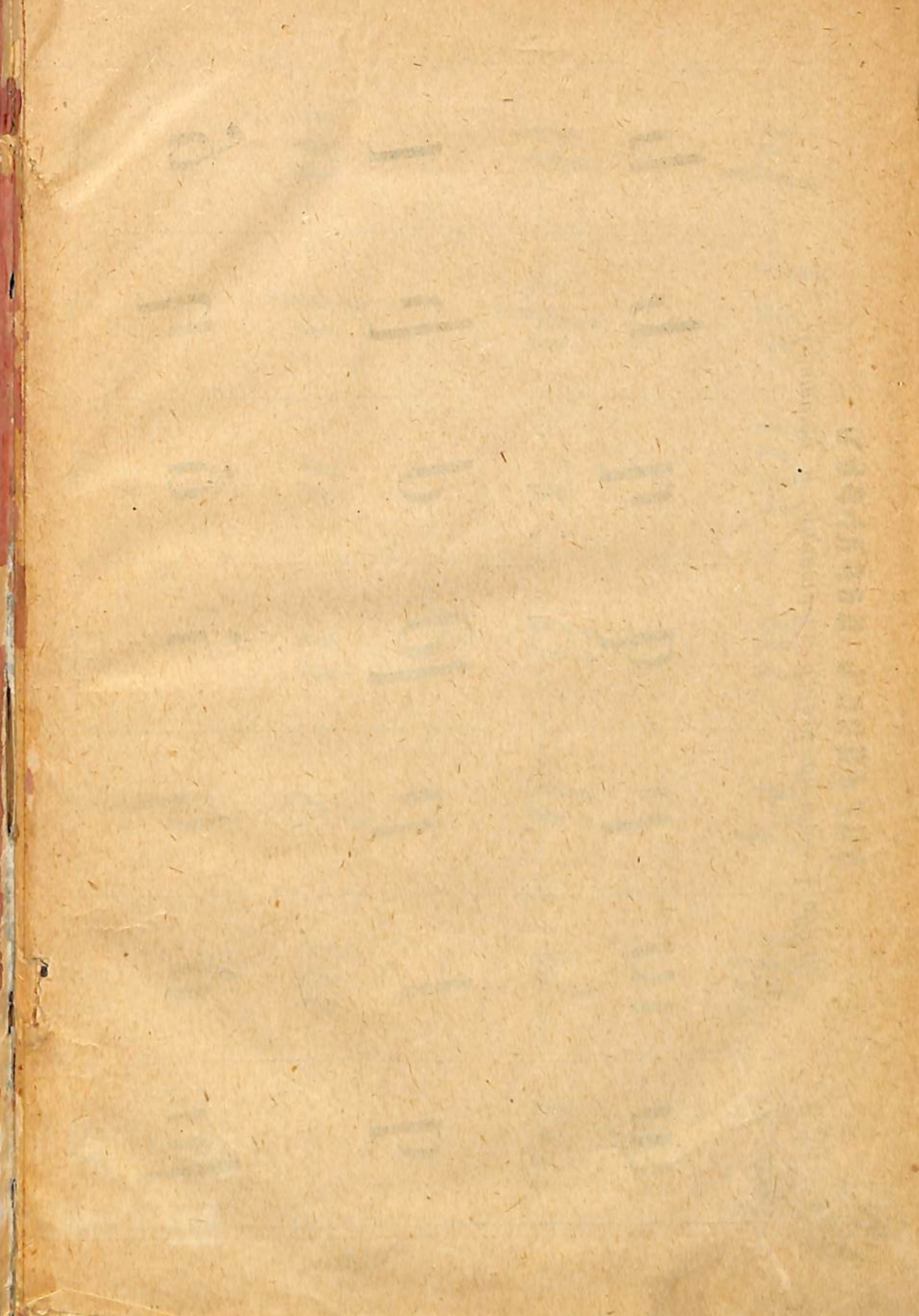
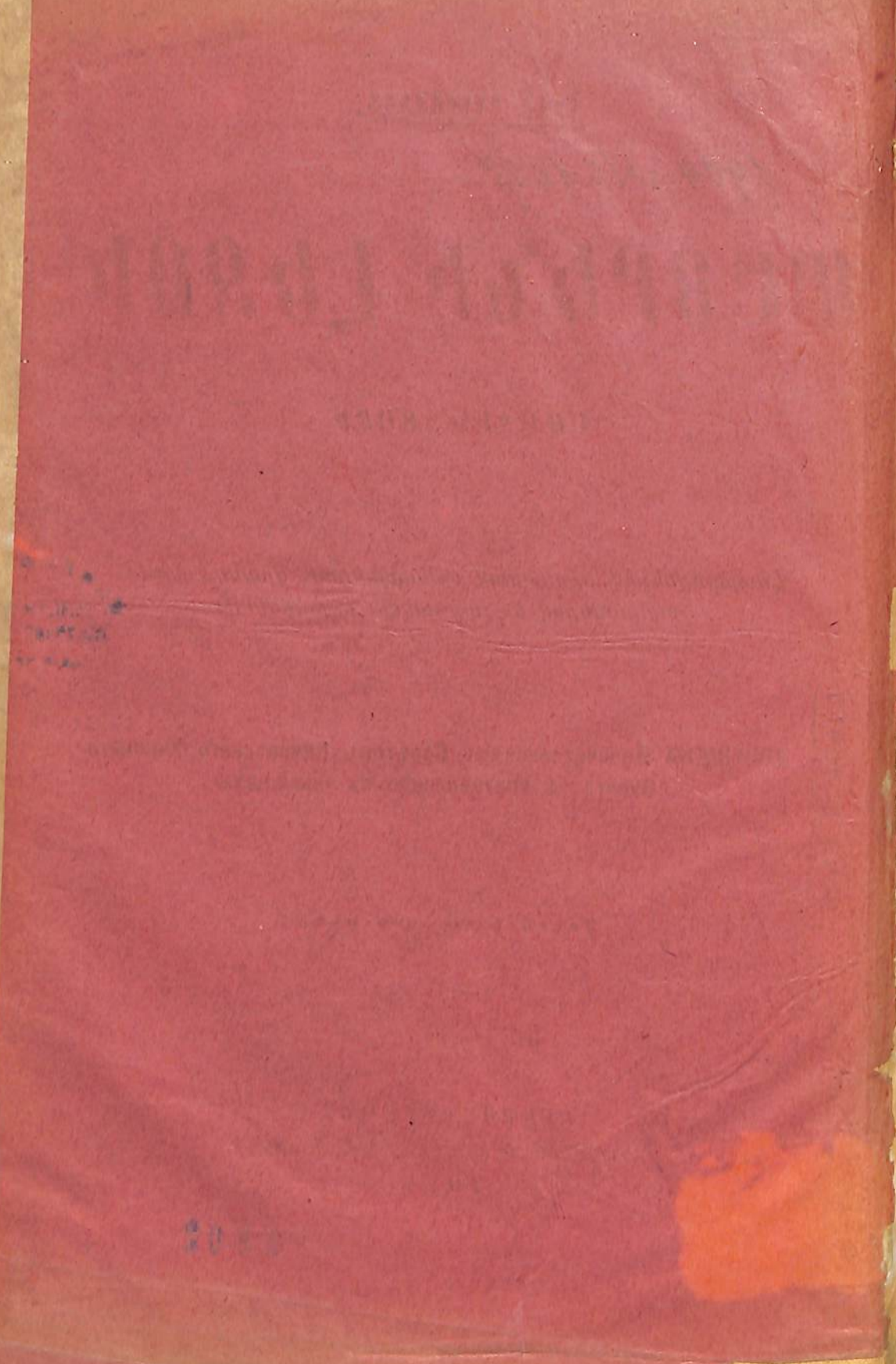
Տպարան Գէորգ Ս. Սանյուսեանի

1904

31.99-8

Ա-82

2002

ՅԱՐԺԱՎԱՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆ
Կոչնել ստուարաթղթի (կարծելի) և կարամել:

ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ	ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
բ	գ	դ	ե	թ	ր	ւ	ա	բ	գ	դ	ե	թ	ւ
դ	ե	թ	ւ	ի	ի	օ	ա	բ	գ	դ	ե	թ	ւ
դ	ե	թ	ւ	ի	ի	օ	ա	բ	գ	դ	ե	թ	ւ
ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ	ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ	ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ	ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ

С 9PM-K
3211

ՅՈՎՀ. ԱՐԵՐԱԶԵԱՆ

491.99-8
Ա-82

Մ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Լ Ե Զ Ո Ւ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

(Պատկերներով, գրուածեան օրինակներով, գրատր վարժութիւններով եւ շարժական այբուբենով)

Գ Ի Ն Ը 25 409ԻԿ

ДОПУЩЕНА Попечительскимъ Совѣтомъ Кавказскаго Учебнаго Округа къ употребленію въ училищахъ

Զարգաց սպազբուրիւն

ԱԼԷԿՍԱՆԴՐԱԳՈՒ
Տպարան Գէորգ Ս. Սանդիսեանի
1904

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Дозволено цензурою. 15-го декабря 1903 года, г. Тифлисъ.

50425-ահ

36156.66

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

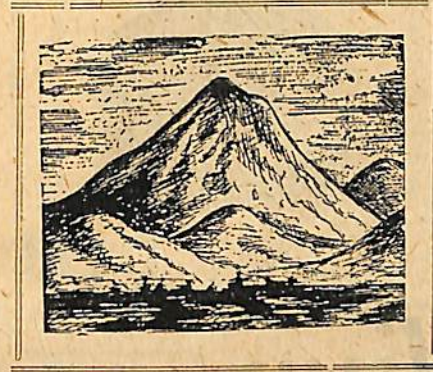
1. Իւրարանչիւր դասի սկզբում մի պատկեր իւր անունով, որի օգնութեամբ մանուկները հեշտութեամբ կ'իմանան, թէ ինչպէս է կարգացում անձանօթ տառը:

2. Նոր տառով բառեր (վանկերի բաժանած)՝ կարգալու և գրելու համար:

3. Փոքրիկ նախադասութիւններ և հայկական դիւրմբունելի առածներ (վանկերով և առանց վանկերի)՝ կազակցական ընթերցանութեան համար:

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն
Ա Յ Բ Ի Ե Ն Ա Ր Ա Ն

1.

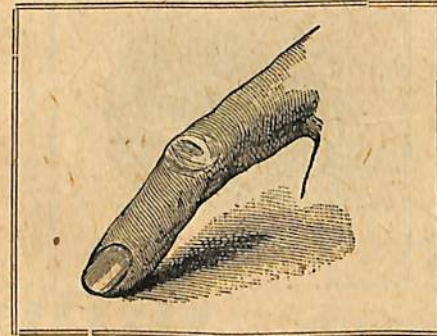

սար

ս, ս, ր, սար.

ս ա. ս ա ր. ա - ս ա. ա - ր ա:

2.

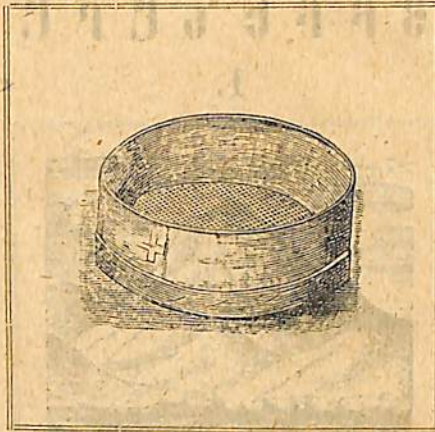

մատ

մ, ր, մար.

Մաս. տաս. տար. արտ. տամ ա-տամ. Արամ:

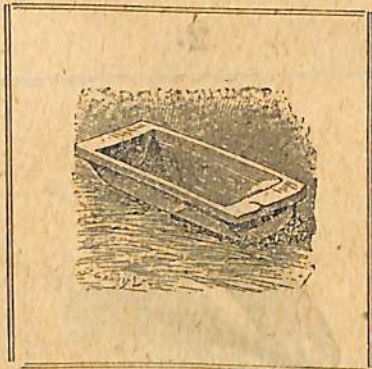
3.

մաղ *մ, ըստ*

Աղ. մաղ. տաղ. ա-րաղ. տա-րաղ:—Ա-րամ, տաղ ա-սն:

4.

տաշտ *տ, ըստ*

Տաշտ. շատ. շա-մամ:—Ար-շամ, շա-մամ տան:

5.

շիշ *շ, ըստ*

Իմ. մի. միս. տա-րի. մա-տիտ:—Մա-րի-ամ, ա-րի, մաղ տամ:

6.

սագ *ս, ըստ*

Սա. սագ. գա-րի. Մագ-տաղ:—Մար-գոր, ա-րի, գա-րի տամ: Սարգիս, շամամ տար:

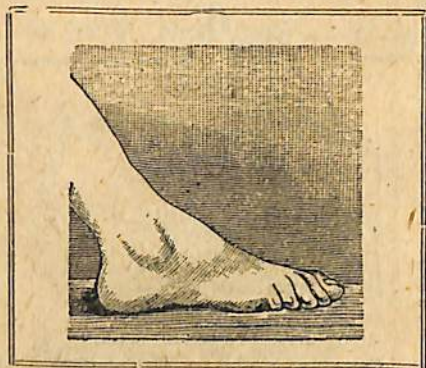
7.

ե-րես *ե, ր, Ե, ր, Ե, ր, Ե, ր, Ե, ր*

Ես. եղ. տեղ. ա-սեղ. ա-ղեղ:—Մարիամ, երգ երգիր: Ես մի երգ գիտեմ:

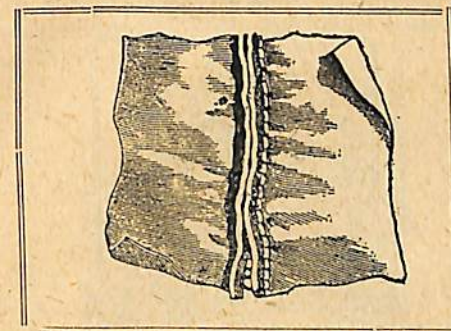
8.

ոսո *ո, ոս, ո, ս, ո, ս*

Որ. որս. որ-տեղ. շոր. գող. Հո-ղեր:—Մարգարիտ, ո՞ր-տեղ ես: Գրիգոր, շոր տար: Սարգիս, արի, որսի միս տամ:

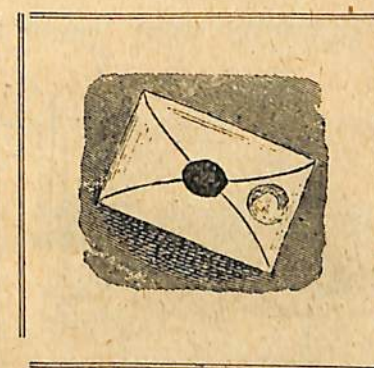
9.

կար *կ, կար, կ, կար*

Կեր. կա-րաս. եր-կար. ոս-կի:—Աստ-ղիկ, շոր կա-րիր: Մակնր, մատաղ արա: Կատնար, մի երգ երգե՛ս:

10.

նա-մակ *ն, նա, մակ, ն, նա, մակ*

Նա. նան. Մն-նա. զի-նի. մա-տա-նի:—Ես մե-նակ եմ: Նանի, կարագ տա՛ս: Հողիկ, տատին նամակ տար: Մանիկ, աղ մաղիր:

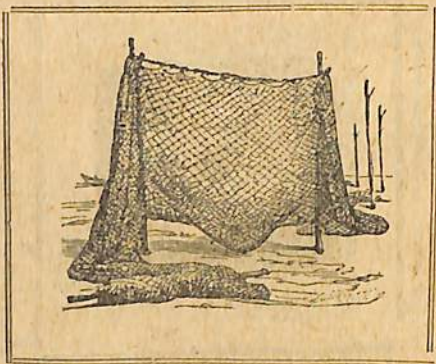
11.

10

տա-ար *թ, տար*

Ըն-կեր. ըն-տիր. ըն-տա-նի. մա-ղը. կա-րա-սը:—
Ար-շա-կը գի-նի կը-տա-նի: Ասողիկ, իմ ընկեր Սի-
սա-կին որ կը տեսնես, արի, ասա:

12.

ցանց *յ, ցանց*

Գրի-գո-րը ցո-րեն ցա-նեց: Ա-շա-կեր-ուը նա-մակ
զը-րեց: Իմ ընկերը սարը գնաց: Մացակը կացինը
սեղանի տակ գցեց:

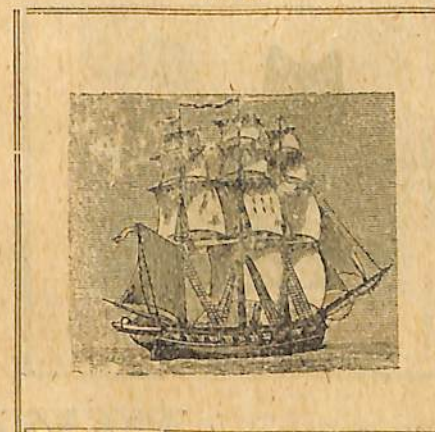
13.

էշ *է, էշ*

Կա-րի-նէն մեր տա-նըն է: Գէ-որ-զը իմ ըն-կե-րըն
է: Իմ զեղեցիկ մատանին մատիս է: Սղոցը սեղանի
տակին է: Մեր սագը շատ զեղեցիկ է:

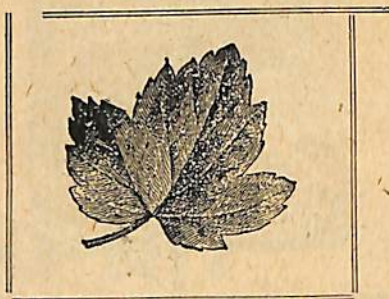
14.

նաւ *ւ, նաւ*

Նաւը մեր տա-նըն է: Նաւը մեր տա-նըն է: Նաւը մեր տա-նըն է:

Նա-ւա-կը գետի ե-րե-սին է: Գաւից ա-ման-ներ շի-
նե-ցին: Ետաւը որսի վնաց: Նաւատէրը նոր նաւ գնեց:
եւ—և

տե-րեւ

ե, տրեւ

Սև. ա-րև. կե-ղև:—Չողիկը և Սատղիկը: Արամը և
Գեղամը ընկերներ են: Գետնին շատ տերևներ կան:
Եղևնին գեղեցիկ է:

15.

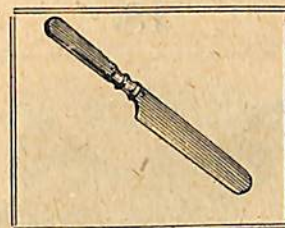
կա-տու

ու, կատու

Չու-նը շա-նից, եր-կու-սը մի տա-նից: Չու-նըն ու

կա-տուն ի-րար միտ են ու-տում: Արշակը մեր ուրազը
կորցրեց: Ուսումնարանում մանուկները գրում են:

16.

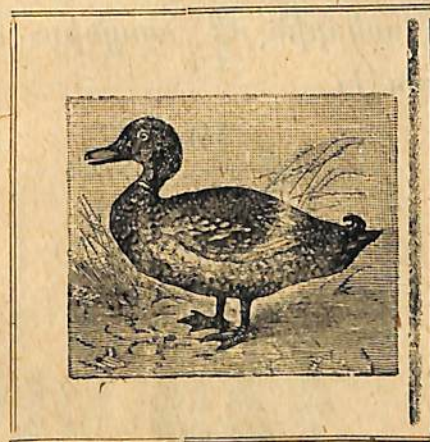

դա-նակ

դ, դանակ

Ուղ-տըն ըն-տա-նի կեն-դա-նի է: Մեր զրացին դա-
նակ գը-նեց: Գուրը դարակումն է: Գող, սիրտը դող:
Մեր զրացու որդին իր դասը գիտէ:

17.

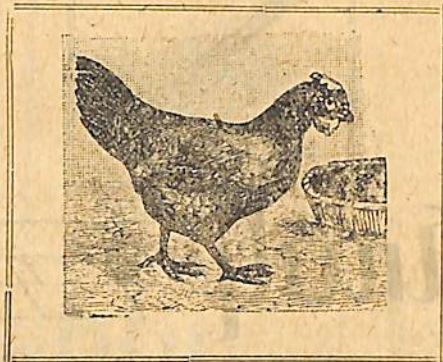
բաղ

բ, բաղ

Բա-գա-րատ, բամ-բակ գը-նիր, տա-տին տար:

Բամբակը գաշտումըն է բուսնում: Մանուկ,
միշտ բարի եղիր: Բարի մարդկանց ամենը սիրում են:
Բազը գետում գորտ է որսում:

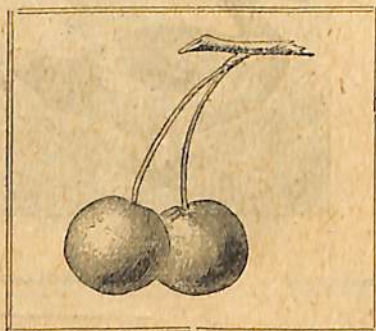
18.

հաւ *հ, հաւ*

Աղ ու հաց, սիրտը բաց: Գարբիներ բահ է շի-
նում: Գանակը սակորին մի հասցնիր: Համբերող եղիր:
Հեղինէն համեստ է:

19.

բամ *բ, բամ*

Հուսիներ լուսաւորում է երկիրը: Մազերը լուրում
են զեւթի երեւոյն: Լաւ տղան ընկերից կերելի: Մի
ասիր, մի լսիր: Լորը արտերումն է շինում իր բունը:

20.

զանգ *զ, զանգ*

Ոգնին կենդանի է: Լեզուն զանակից սուր է: Զա-
րուհու մազերը շատ երկար են: Բզեզը բըզզում է: Բա-
զէն հաւ տարաւ: Գազանները սարերումն են բնակում:

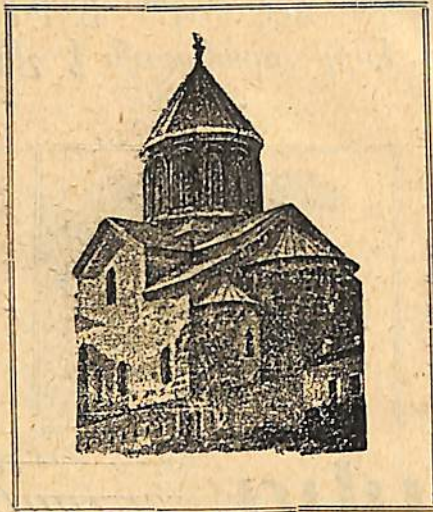
21.

օղակ *օ, օղակ*

Սև օրին էլ սև շոր է հարկաւոր: Մօտիկ հարե-
ւանը բարեկամից լաւ է: Մահը մէկ օր, լացը մէկ
օր: Իմ հօր կօշիկները օրօրոցի տակն են:

22.

ժամ *Ճ, Ճամ*

ժա-մա-սէր մար-դիկ ժամ են զը-նում: Բը-ժիշ-կը հի-
լան-դին զեղ է տա-լիս: ժամանակը ոսկի է: Բաժակը
սեղանին է: Գժի համար ամեն օր նոր տարի է:

23.

թաս *Թ, Թաս*

Բա-զի թա-թը կար-միր է: Թե-լը որ բա-րա-կեց,
կը-կըտ-րի: Թող սև լինի, շատ լինի: Մեր թասը զա-
տարկ է: Չողակաթը կաթ բերեց մեզ: Թանը թթու է:
ուրբաթ օրը տօն է:

24.

բեռ *Բ, Բեռ*

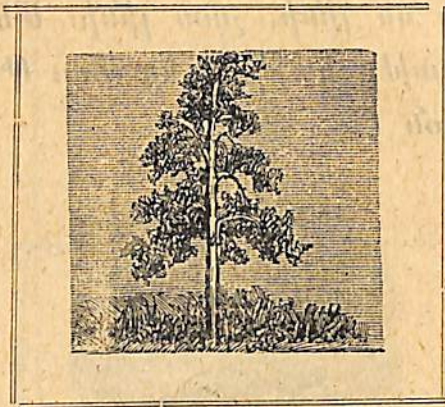
36/56-66

Ազ-ոա-ւը կը-կը-ոում է: Ռու-բէ-նը մա-ոա-նից
զա-ռի միս է բե-րում: Գառը զարնանը կըլինի: Ես
շատ ուտեըէն բառեր զիտեմ: Գնա մեռիր, արի սիրեմ:
Դանակը ոսկողին է հասել:

БИБЛИОТЕКА
ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ
РАСШИРЕННАЯ
СССР

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԴԱՐԱՆ
ՀՍՄՈՒ-Արմ ԵՍՐ
Կ. Ա. ՄԱՇԱԿՅԱՆ
ՍՍՍՐ, ԻՎՅՄԻ ԿՍԿԱԼ

25.

Ժառ *Չ, Չառ.*

Կար-կու-տը ծե-ծած տե-ղը կը-ծե-ծէ: Ծե-րա-նաս,
ծե-րի հա-լը ի-մա-նաս: Ծիծեռնակը զարնանը կ'երևի:
Լեզուն ածելուց սուր է: Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի:
Հացը դրած, բանն անիծած:

26.

ճանճ *Ճ, ճանճ.*

Ճա-հի-ճում շատ ճի-ճու-ներ կան: Ճա-զա-րը սի-րուն
կեն-դա-նի է: Ճրագը զիշերն է հարկաւոր: Սաթենիկը
ճաշ է անում: Եղբորս ճակատը շատ կ'նճխոներ ունի:

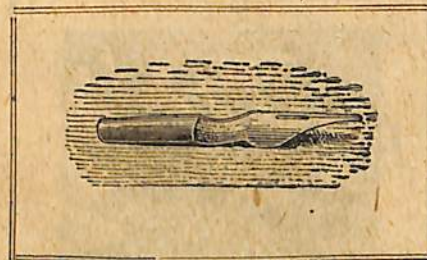
27.

պար-տէզ *պ, պարտէզ.*

Պա-պը պար-կած է պար-տի-զում: Պաս ու-տեմ
պատ, էն էլ թա-նէ սը-պմս: Նապաստակն ու ճագարը
մի ցեղից են: Մեր եզր երկար պողեր ունի: Հաց ու
պանիր, կեր ու բանիր:

28.

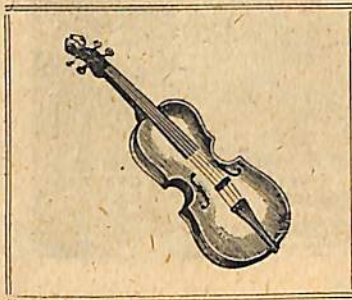

գրիչ *Գ, գրիչ.*

Չան հա-չա-լուն մի հա-ւա-տալ: Զու-նը շան մը-սից
չի ու-տիլ: Չար մանուկները շարչարում են ճանճերին:

Միան առանց ոսկոռ չի լինիլ: Ինչ կ' ասես, էն կըլսես:
Ուրագն իր կոթը չի տաշիլ:

29.

Չու-թակ *չ, զու թակ*

Ջը-րի բե-րա-ծը Չու-րը կը-տա-նի: Ջըր-հո-րից մար-
դիկ Չուր են հա-նում: Կուժը ջրի ճամպին կըկտորի:
Արջը զարհուրելի գազան է: Ջրաղացում մարդիկ հացա-
հատիկ են աղում: Անջուր ջրաղաց, անկրակ բաղարջ:

30.

վարդ *վ, վարդ*

Վագ-րը վի-րա-ւո-րեց որ-սոր-դին: Վարդը շատ հո-
տաւէտ է: Ուղտին զգալով չեն ջրիլ: Հունը կաղալով
չի սատկիլ: Մէկ ծաղկով գարուն չի գալ:

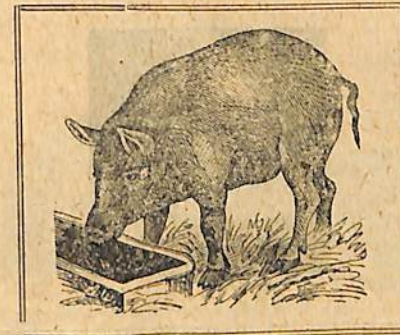
31.

ճի *ջ, ջի*

Ջրկ-նոր-սը ցան-ցով ձուկ է որսում: Կար-միր ձուն
Ջատ-կին կը-սա-զի: Ինչ որ ցանես, էն կըհնձես: Էջը
դատի, ձին ուտէ: Անուշ լեզուն օձը ծակից կըհանէ:

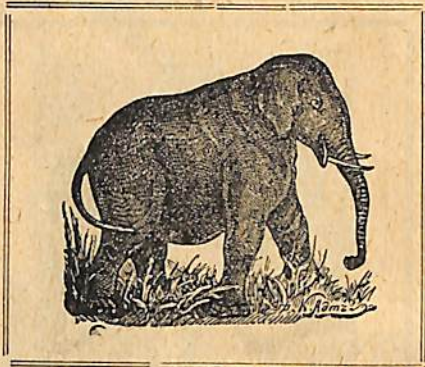
32.

խոզ *խ, խոզ*

Խո-ղը շա-տա-կեր կեն-դա-նի է: Մե-ղըր ծա-խո-ղը մա-տը կը-լի-զէ: Զուկը գլխից կըհոտի: Խեկն խրատը, սեկն սապոնը ինչ անէ: Ինչ կըբրդես, էն կըխրթես:

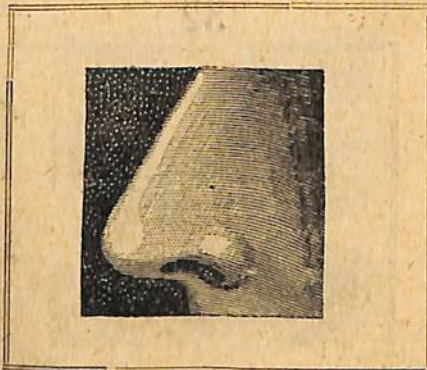
33.

փիղ *փ, փիղ*

Փղա-պա-նը փո-ղո-ցով փիղ է ման ա-ծում: Մե-ղուները փեթակում մեղր են շինում: Վարդն առանց փշի չի լինի: Վարդը վերցրու, փշին կրակ տուր:

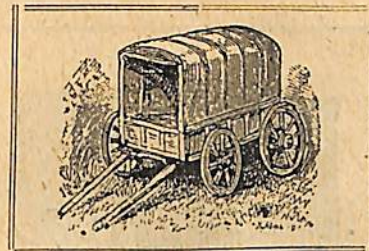
34.

քիթ *ք, քիթ*

Տա-շած քա-րը գետ-նին չի մը-նալ: Մենք աչ-քով տես-նում ենք: Քամու բերածը քամին կըտանի: Օձն առաջ իրան տաքացնողին կըկծի: Զիտակ խօսքը հա-նաքի միջով կ'ասեն: Քիչ բարձիր, շուտ դարձիր: Երկա-թը տաք-տաք կըծեծեն:

35.

Փուլ-ր-գօն *ֆ, ֆուրգօն*

Փուլ-ր-գօ-նով ապ-րանք են կը-րում: Թուր-քե-րը ֆէս են ծած-կում: Նունուֆարը գեղեցիկ ծաղիկ է: Ֆառաշով աղբ են հաւարում: Օձը ֆըշշում է: Փղին ֆիլ էլ են ասում: Գնչուհին ֆալ է բաց անում:

36.

յո-վազ *յ, յովազ*

I.

Յու-նի-սին մենք յար-մար բնա-կա-րան կը-զըտ-նենք:
Յուլիսին եղանակն անտանելի է դառնում: Յոպոպն
ինքն է հոտած, հէնց գիտէ բունն է հոտած:

II.

այծ

Հայրս մի գայլի ձագ բռնեց: Աստծու պահած գառը
գայլը չի ուտիլ: Որտեղ հաց, այնտեղ կաց: Մայրս ու
եղբայրս այգի գնացին:

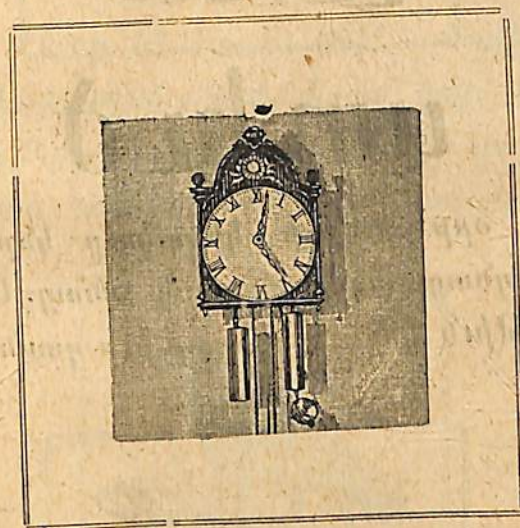
III.

Նա հայ է: Վա՛յ ձեզ: Եղբայրս այսօր թէյ չ'ունի:
Ճայր ճահճային թուշուն է: Օ՛յ, ինչ շող եղանակ է:
Հէ՛յ, բարեկամ, այդ ո՛ւր ես գնում:

IV.

Մինչև տղան չլայ, մայրը նրան ծիծ չի տայ: Ջուրն
ընկնողը անձրեից չի վախենայ: Ջուրը շտեսած մի
բորիկանայ: Ով որ խաղայ, նա կըկաղայ: Գայլն ամպ
օրը կ'ուրախանայ: Այսօր մի քահանայ տեսայ: Բանդ
արա՛, յետոյ խաղա՛:

V.

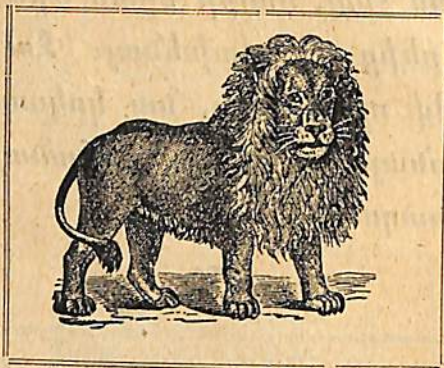

ժա-մա-ցոյց

Ժամագործը ժամացոյց է շինում: Մի ծաղկից օձը
թոյն է շինում, ճանճը—մեղր: Մակոյկով լողում են
գետի երեսին: Ծառը բոյս է: Ծոյլ աշակերտը պատժի
արժանի է: Քոյրս Արշալոյսին նամակ է գրում:

37.

I.

առիւծ

Կիւրակի օրը իւղալի կերակուր կերանք: Հիւրն եկաւ, հիւրը գնաց, տեղը դատարկ չմնաց: Աղբիւրի մօտ մեծ բազմութիւն կայ: Աշակերտը իւր դասն է սովորում:

II.

արծիւ

Փոքրերը պէտք է պատիւ տան մեծերին: Փողերիդ հաշիւը գիտցիր: Մեր դրացու տունը սուգ ու շիււան կայ: Հիւանդը որ գնալու լինի, մատաղը չի օգնի: Ծերանաս, ծերի պատիւը կ'իմանաս:

38.

եա. եօ.

Համբերութիւնը կեանք է: Եօթը ծովից, մէկ կովից: Կարծեօք սենեակում մարդ կայ: Արդեօք ե՞րբ պէտք է երկինքը պարզէ և լուսնեակը դուրս գայ: Յիսուս Քրիստոս եօթանասուն երկու աշակերտ ունէր:

39.

աղուէս

Աղուէսը խորամանկ կենդանի է: Զուի գողը ձիու գող կըղառնայ: Զմեռուայ վարդը կրակն է: Ամառուայ փուշը, ձմեռուայ նուշն է: Կատուին խտր է, մկանը մահ է: Գետինը ձիւնով ծածկուեց: Այսօրուայ գործը վաղուան մի թողնիր:

40.

Զգալ—ըզգալ: Չտապել—ըչտապել: Սկսել—ըսկսել:
Ստանալ—ըստանալ: Սպիտակ—ըսպիտակ:

Սկզբում Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրը:
Սպունգը ծովից են հանում: Սպիտակ շունը բամբակ
ծախողին փնաս է: Չտապողին չի յաջողուիլ: Սկիւռը
թռչկոտում է ծառից ծառ: Ցուրտն արդէն զգալի է:
Երեխաներն զբօսնում են պարտիզում: Զգոյշ կացէք,
փորձութեան մէջ չընկնէք:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի, լ, լւ, ծ, կ, հ, ձ,
ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ս, ս, վ, տ, ր, ց, լ, փ,
ք, հ, օ, ֆ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի, լ, լւ, ծ, կ,
հ, ձ, զ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ս, ս, վ,
տ, ր, ց, լ, փ, ք, հ, օ, ֆ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի, լ, լւ, ծ, կ,
հ, ձ, զ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ս, ս, վ,
տ, ր, ց, լ, փ, ք, հ, օ, ֆ:

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, ԼՎ, Ծ, Կ, Հ,
Ղ, Ճ, Դ, Մ, Յ, Ն, Շ, Ո, Զ, Պ, Ջ, Ռ, Ս, Վ, Տ, Ր,
Ֆ, Ի, Փ, Ք, Օ, Ֆ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐԶԱԳԻՐ ԱՅԲՈՒԲՆԵՐ

ա, բ, գ, դ, ՚, զ, է, ը, թ, ժ, ի, յ,

խ, ճ, կ, հ, չ, ղ, և, ծ, ծ, յ; ն, զ,

ո, ջ, պ, զ, ո, ա, վ, փ, ք, ց, լ

փ, ք, ւ, օ, ֆ:

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ,

Ճ, Կ, Լ, Խ, Ծ, Կ, Ը, Թ, Ժ,

Ձ, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Գ, Դ,

Ա, Ա, Գ, Ա, Բ, Գ, Դ;

Ք, Բ, Օ, Բ: —

Մաքու իր խորն ու ձորը, որ ԲԳ րա

րի լինի և ԲԳ րա յնակ ԳԳ լինի ԲԳ

ԿԳ րի վրայ:

ՍԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ԱՅԲՈՒԲՆԵՆԻՑ ՅԵՏՈՅ.

1. ԱՌԱՒՕՏ

Լուսացաւ, լուսացաւ, լոյսն է բարին, ծիտն է ծառին, հաւն է թառին: Աշխատաւոր, վեր կաց բանի, ծոյլ տղայի քունը կրտանի:

2. ԱՔԱՂԱՂ

Դու ինձ ասան, աքաղաղ, ոսկէ կատարիդ մատաղ, կարմիր մօրուքիդ մատաղ. ինչո՞ւ ես շուտ արթնանում, բարձր-բարձր երգ ասում, քաղցր քունս խանդարում:

3. ԲՍՋ ԶՈՒՆ

- Ընիկ, ինչո՞ւ ես հաչում:
- Գայլերին եմ վախեցնում:
- Ընիկ, ինչո՞ւ պոչդ քեզ քաշեցիր:
- Գայլերից եմ վախենում:

4. ԲՄՐԻ ԶՈՒՆ

Ջունը պահպանում էր իւր տիրոջ տունը: Նա տեսաւ մի աղքատ մարդու և սկսեց նրա վրայ հաչել: — Սիրելիս, — խնդրեց աղքատը, — խղճան ինձ ահա երեք օր է, որ ոչինչ չեմ կերել: — Ես էլ նրա համար եմ հաչում, — պատասխանեց շունը, — որ մարդիկ լսեն ձայնս և քեզ կերակրեն:

5. ԾԻՏԸ ԵՒ ԲՍՋԷՆ

Ծիտը ծառին ծըլվըլում է
 Ծիւ, ծիւ, ծիւ:
 Բազէն գլխին պտրտում է,
 Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ:
 Ծիտը լռեց, ծիտը վախեց,
 Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ:

Բազէ, թր՛ոռ, բազէ, թր՛ոռ,
 Հա՛յ, հա՛յ, հա՛յ:
 Բազէն թռաւ,
 Բազէն փախաւ,
 Ի՛նչ լաւ եղաւ,
 Հէ՛յ, հէ՛յ, հէ՛յ:

Ծիտիկ-միտիկ, պիծիկ-միծիկ,
 Պըտպըտուրիկ, չըլպըտուրիկ,
 Գու լաւ պրծար չար բազէի
 Սուր ճանկերից, հա՛, հա՛, հա՛:

6. ԿՍՏՈՒՆ ՈՒ ԶՈՒՆԸ

Որսկան շունը մի նապաստակ էր բռնել: Կատուն այդ որ տեսաւ, շանը նախատեց ու ասաց. „Ի՛նչ անգութն ես“: Հէնց այդ բոպէին մի փոքրիկ մուկը ծակից դուրս եկաւ և վազելով անցաւ նրանց առաջից: Կատուն վրայ հասաւ, բռնեց ու կերաւ: Ջունն ասաց.

—Այդ ի՞նչ ես անում: Դու ինձ նախատում ես, որ ես մի նապաստակ եմ բռնել իմ տիրոջ համար, իսկ ինքդ մուկն ես բռնում ու անուշ անում:

—Է՛հ, ոչինչ, իմ կերածը մի շնչին մուկն է,—պատասխանեց կատուն:

Ըո աչքի գերանը թողած, ուրիշի աչքի շնչն ես պտրում:

7. Կ Ա Տ Ո Ւ

Կատուն եկաւ, փիսիկ-փիսիկ,
Հագար նազով՝ ինչպէս հարսիկ.
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանրեց շանչիկներով:
—Կատն, կատն, է՞ր ես տրտում.
Թէ՞ մկներն են այսօր արթուն:

8. Դ Ե Ղ

Փոքրիկ Աննայի մայրը հիւանդացաւ և բժիշկը նրան մի դաւը դեղ տուեց խմելու: Աղջիկը տեսաւ, որ մայրը դժուարութեամբ է խմում դեղը, ասաց նրան.
—Մայրիկ, տնւր, ես խմեմ քո փոխարէն:

9. Խ Ե Լ Ա Յ Ի Ա Գ Ռ Ա Ի Ը

Ագռաւը ծարաւ էր: Նա շատ դէտուղէն ընկաւ և

վերջապէս դաշտում տեսաւ մի կճուճ, որի մէջ ջուր կար. բայց ջուրն այնքան ցած էր, որ ագռաւը չէր հասնում: Նա սկսեց մանր քարեր գցել կճուճի մէջ. այդպիսով ջուրն այնքան բարձրացաւ, որ նա խմեց, ծարաւը կտորեց և թռաւ, իւր գործին գնաց:

10. Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ն Ե Ր Ն Ո Ւ Գ Ռ Տ Ե Ր Ը

Մանուկները խաղում էին գետի ափին և յանկարծ տեսան, որ ջրում շատ գորտ կայ: Նրանք քարեր հաւաքեցին և սկսեցին մէկ-մէկ քարկոծել գորտերին: Երեխաները սաստիկ ուրախանում էին:

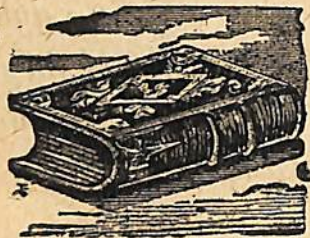
Մի գորտ գլուխը գուրս հանեց ջրից ու ասաց.
—Մանուկներ, բաւական է քար գցէք. դա ձեզ համար խաղ է, իսկ մեզ համար — մահ:

Առած.—Կատուին խաղ է, մկանը մահ է:

11. ԱՐԵԻ

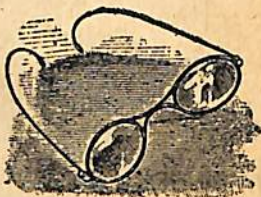
Արև, արև, եկ, եկ,
 Նախշուն քարին վեր եկ,
 Մեր ոչխարին մտիկ արահ,
 Որ գայլը գայ, իմաց արահ:

12. ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Փոքրիկ մանուկը միշտ տեսնում էր, որ հայրը գիրք կարդալիս ակնոց էր դնում աչքերին: Մի օր էլ նա խնդրեց հօրը.

— Հայրիկ, ինձ համար էլ ակնոց գնիր. ես էլ ուզում եմ քեզ պէս գրքեր կարդալ:

— Լաւ, — պատասխանեց հայրը. — ես քեզ համար մանկական ակնոց կըրգնեմ: — Եւ որդու համար գնեց մի այբբենարան:

Առաձ. — Ով կարդայ, նա մարդ ա:

13. ԿԱՐԳԱԼ—ԳՐԵԼ

Երբ որ լեզուս բացուեցաւ,
 Ազատ խօսիլ սովորեցայ,
 Բարի մօրս ձեռքի տակ,
 Գրել—կարդալն սկսայ:
 Հատ ժամանակ շանցկացած,
 Այլևս գիր կարդալը

Այնպէս դժուար չէր թուում,
 Ինչպէս կ'ասեն ծոյլերը:

Այնուհետև ինձ համար
 Հոլ, վէգի, գնդակի շափ
 Սիրելի են թուղթ, գրիչ,
 Գիրք, քանոն, մատիտ, տետրակ:

14. ԳԱՍԱՏՈՒՆ

Դասատան մէջ նստած են աշակերտները: Աշակերտների առաջ նստած կամ կանգնած է վարժապետը: Վարժապետը սովորեցնում է: Աշակերտները սովորում են: Դասատան մէջ աշակերտները կարդում են, գրում են, հաշում են, նկարում են: Աշակերտների դէմ դրած է մի մեծ գրատախտակ: Գրատախտակի մօտ կան կաւիճ և սպունգ: Գրասեղանների վրայ դրած են դասական առարկաներ — գիրք, տետրակ, քարե-տախտակ, քարեգրիչ:

Դասական առարկաներ. — Գիրք, տետրակ, քարետախտակ, գրչակոթ, գրիչ, մատիտ, քարեգրիչ, քանոն, թանաքաման, սպունգ:
 Խաղալիքներ. — Գնդակ, տիկնիկ, բզզան, վէգ...

ԳՐԱԻՈՐ ՎԱՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Արտազրեցէք այս բաները և ձայնաւոր տառերի տակ գիծ քաշեցէք: Յետոյ առանձին գրեցէք ձայնաւոր տառերը:

Աղ: Մաղ: Եգ: Էշ: Գերի: Գինի: Ընկեր: Մուկը: Ուր: Ոգնի: Օրիորդ: Ուղտ: Շուն: Կատու:

2. Գրեցէք հայերէն այբուբենի բոլոր բաղաձայն տառերը: ը, գ, ղ...

3. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Գիրըը դասական ստարկայ է: Գնդակը խաղալիք է: Մատիարը... Գրեշը... Վէզը... Տետրակը... Տիկնիկը... Բզզանը... Բարետակտակը...

15. Ս Ա Գ Ի Կ

Սագիկ — մագիկ,
Ի՛մ սիրունիկ,
Ես քեզ կըտամ
Քաղցր կուտիկ,

Երբ մեծանաս,
Մեծ սագ դառնաս,
Ես կըխնդրեմ
Իմ մայրիկիս,

Որ դու ուտես,
Չուտ մեծանաս,
Ուրախ ապրես,
Չուարճանաս:

Որ նա ժողուէ
Քո փետուրներ
Եւ ինձ համար
Չինէ բարձեր:

Կեր, իմ սագիկ,
Կեր, սիրուրիկ,
Որ մեծանաս,
Մեծ սագ դառնաս:

16. ՍԱԳՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Հողում էր սագը լճի երեսին, լողում էր և այսպէս խօսում ինքն իրան.

— Աշմարիտ, ի՛նչ զարմանալի թռչուն եմ ես: Գետնի վրայ ման եմ զալիս, ջրումը լողանում, օդումը թռչում: Ինձ նման ուրիշ թռչուն չկայ աշխարհիս երեսին:

Արագիլը լսեց սագի խօսքերը և ասաց նրան.

— Չատ յիմար թռչուն ես դու, սագիկ: Որ արգրան սլարծենում ես, ապա՛, ասա՛, տեսնեմ, կարո՞ղ ես ձկան պէս լող տալ, եղջերուի պէս վազել կամ արծուի պէս թռչել: Աւելի լաւ է մի բան իմանալ և հիմնաւոր, քան թէ շատ բան և բոլորն էլ թերի:

17. ԲԱԳԻԿ

— Բաղիկ, բաղիկ,
Կարմիր թաթիկ,
Ո՛ւր ես գնում կամաց-կամաց,
Չազուկներդ չորս կողմդ առած:
— Ես գնում եմ ջուր գտնելու,
Չազուկներս լուանալու.
Չազուկներս մարուր-մարուր,
Տղոց երեսն աղտ է ու մուր:

18. Մ Տ Ա Խ Օ Ս Հ Ո Վ Ի Ի Ը

Մի փոքրիկ հովիւ սովորութիւն էր արել խարել իւր ընկերներին: Հատ անգամ նա երկիւղալի ձայնով կանչում էր.

— Գայլը եկա՛ւ, գայլը եկա՛ւ:

Հովիւները գալիս, տեսնում էին, որ գայլ չկայ: Իսկ ստախօս մանուկը ծիծաղում էր նրանց վրայ:

Մի օր էլ այս հովուի հօտի վրայ մի գայլ յարձակուեցաւ: Նա սրտապատառ սկսեց կանչել.

— Գայլը եկա՛ւ, գայլը եկա՛ւ:

Ընկերները կարծեցին, թէ էլի խարում է, տեղերիցը շարժուեցան: Գայլը նրա հօտի մէջ ընկաւ և պատառոտեց ոչխարներին:

Առած. — Սուտ ասողի տունը կտակ ընկաւ, ոչ ոք չհաւատաց:

19. Հ Ո Վ Ո Ւ Ի Ա Ն Կ Ո Ղ Ի Ն Ը

Սարի լանջը մահճակալ,
Չեչոտ քարը գլխակալ,
Մի հին կարպետ ուսերին, —
Այս է հովուի անկողին:
Երբ անձրև է կաթկաթում
Եւ կարպետը թրխկթրխկում,
Հովիւն անուշ քնի մէջ
Քաղցր երազ է տեսնում
Եւ խնդում,
Ծիծաղում...

Ուխան, ուխան, սիրուն հովիւ, քունդ անճուշ:

20. Ճ Հ Մ Ա Ր Տ Ա Խ Օ Ս Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ը

Մանուկին մի փոքրիկ ուրազ ընծայեցին: Նա այնքան ուրախ էր, որ ձեռքն ընկածը կոտրատում, փչացնում էր: Մանուկը մինչև անգամ կտրեց մի ծառ, որը նրա հայրը տնկել էր այգում: Երբ որ հայրը տեսաւ փչացրած ծառը, սաստիկ տխրեց և հարցրեց որդուն.

— Ո՞վ է կտրել այս ծառը. ես պէտք է խիստ պատժեմ յանցաւորին:

— Ի՛նձ պատժիր. ես եմ արել այդ, — պատասխանեց մանուկը:

— Այս ծառը շատ սիրելի էր ինձ, — ասաց հայրը, — բայց քո ճշմարտախօսութիւնն ամեն բանից թանկ արժէ: — Եւ նա գրկեց ու համբուրեց որդուն:

21. Կ Ո Յ Ր Ը

Մի անգամ, գիշերը, մի կոյր մարդ մէկ ձեռքում կճուճով կաթ, իսկ միւսում մի վառած լապտեր բռնած, կամաց-կամաց առաջ էր գնում: Ճանապարհին նրան պատահեց մի երիտասարդ և ասաց.

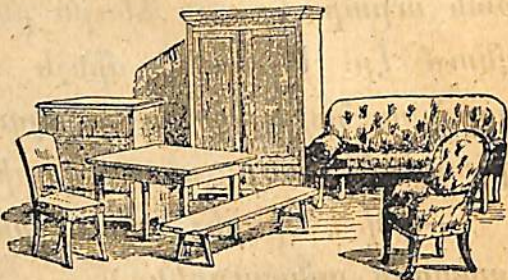
— Ա՛յ յիմար մարդ, ինչի՞դ է հարկաւոր այդ լապտերը. չէ՞ որ դու ոչինչ չես տեսնում:

— Այս լապտերը ես վերցրել եմ քեզ նման խելացի մարդկանց համար, որ նրանք չդիպչեն ինձ և կաթս չթափեն, — պատասխանեց կոյրը:

Առած. — Կոյրն ի՛նչ կ'ուզէ — ջուխտ աչքով լոյս:

22. ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

Ամեն մի տան մէջ կարասիներ կան—սեղաններ, աթու-
ներ, պահարաններ, մահ-
ճակախներ: Կարասիները
չինուժ են փայտից և ներ-
կուժ են, որ շփշանան և
գեղեցիկ լինին: Աթու-
ների նստելատեղերը շատ
անգամ փափուկ կտորով են ծածկուած լինում: Կա-
րասիները շինուժ են ատախճագործները:

Կ ա ռ ա ս ի ն ե Ր:—Սեղան, աթու, պահարան, բաղմոց, բազկաթու,
մահճակալ, նստարան, գզրոց, դարակ:

ԳՐԱԻՈՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

4. Արտագրեցէք այս միավանկ բառերը:
Օր: Եգ: Խաղ: Մաղ: Արջ: Հայր: Զայն: Հող: Բանդ: Եստ:
Էջ: Շիշ: Բար: Մուրճ: Դուր:
5. Գրեցէք ձեզանից միջանի միավանկ բառեր:
6. Վանկեցէք այս բառերը:
Ա-նի: Աղի: Եթէ: Եղան: Արա: Ուղիղ: Իրան: Օղակ: Կաշի:
Կողակ: Մեղու: Շարար: Կօշիկ:
7. Լրացրէք այս վարժութիւնը:
Գիրքը դատական առարկայ է, իսկ սեղանը... Բզզանը խաղա-
լիք է, իսկ ըզզմոցը... Նստարանը կարասի է, իսկ թանաքա-
մանը... Բանտը դատական առարկայ է, իսկ պահարանը... Մահ-
ճակալը կարասի է, իսկ սպունգը...

23. ԵՐԿՈՒ ԱՅԾ

Առուակի վրայով մի նեղ գերան էր գցած անց-
ուղարձ անելու համար: Մի

անգամ երկու այծ պատահեցան
այդ գերանի վրայ: Երկուսը մի
անգամից չէին կարող անցնել,
պէտք է մէկը յետ դառնար և
միւսին ճանապարհ տար: Բայց
ոչ մէկը չէր ուզում այդ անել: Նրանք սկսեցին վիճել:
— Դու յետ քաշուիր, — ասաց մէկը, — առաջ ես եմ
բարձրացել գերանի վրայ:
— Զէ, — վրայ բերեց միւսը, — թո՛ղ, որ առաջ ես
անցնեմ. ես քեզանից մեծ եմ:

Եւ այծերը, ճակատ-ճակատի տալով, սկսեցին
կռուել: Հակառակի պէս գերանը թաց էր: Կռուեցին,
կռուեցին և երկուսն էլ թըրրմպալով ջուրը թափուեցան:

24. ՊԱՌԱՆՆ ՈՒ ԱՅԾԸ

Կար-չկար երբեմն
Մի աղքատ պառիկ,
Ունէր մեր պառաւը
Կաթնատու այծիկ:
 Զալիկ-մալիկ
 Կաթնատու այծիկ:
Պառաւը ձմեռը
Այծիկը պահեց,

Իւր բերնի պատառը
Նրա հետ կիսեց:
 Սիրով-յօժար
 Նրա հետ կիսեց:
Զիւնը հալուեցաւ,
Բըսաւ կանաչ խոտ,
Պառաւն այծիկը
Դուրս տարաւ արօտ:

Ուրախ-գուարթ
 Դուրս տարաւ արօտ:
 Թանձր մառախուղը
 Գետինը պատեց,
 Պառաւի առջեից
 Այծը կորցրեց:
 Ափսոս, ափսոս,
 Այծը կորցրեց:
 Պառաւը լաց եղաւ,
 Իսկ գայլը օռնաց,

Մոլորուած այծիկը
 Բարձր մըկըկաց:
 Մըկը՛կ, մըկը՛կ,
 Այծը մըկըկաց:
 Գայլը մօտ եկաւ,
 Այծին շալակեց,
 Պառաւը յետեից
 Բարձրաձայն գոչեց՝
 Հար՛այ—հայ—հար՛այ,
 Բարձրաձայն գոչեց:

Խեղճը մնաց կանգնած
 Մի փունջ խոտ ձեռին,
 Անմխիթար ձայնով
 Կանչելով այծին՝
 Ե՛կ-ե՛կ, ե՛կ-ե՛կ
 Կանչելով այծին:

25. ԲԱՐԻ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Գիւղում մի աղքատ ընտանիք էր ապրում—հայր,
 մայր և երկու տղայ: Դրանց ազգականը մեռաւ և մի
 որբ աղջիկ թողեց: Նրանք այդ աղջկան բերին, իրանց
 տանը պահեցին:

Կինն ասում էր մարդուն.

—Ա՛յ մարդ, Աշխէսին որ մեզ մօտ վերցրինք, մեր
 վերջին կռպէկն էլ նրա վրայ կրգնայ. աղի փող էլ չի
 մնալ, որ աղ առնենք, կերակրին խառնենք:

—Է՛հ ոչինչ, — պատահիսանեց մարդը, — մենք էլ
 կերակուրն առանց աղի կուտենք:

Առաձ.—Աղ ու հաց, սիրտը բաց:

26. ՈՐԲԻԿ

Փայլուն արեւ արդէն մայր մտաւ,
 Լուսինն էլ վաղուց գնաց, թաք կացաւ.
 Գիշերուայ մութը աշխարհս պատեց
 Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց:

Ամեն մարդ քաշուեց իւր տունը մտաւ,
 Ամեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ:
 Միայն մի խեղճ որբ, որ չունէր հայր, մայր,
 Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
 Ոտքերը բոբիկ, տկոթ ու քաղցած,
 Մի տան պատի տակ մնաց կուճ եկած:

Բարի տանտէրը վերեից նայեց,
 Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց.
 Եւ այնուհետեւ տարաբաղդ տղան
 Ունէր իւր համար տէր ու տիրական:

27. ՈՒՏԵԼԻՔ ԵՒ ԽՄԵԼԻՔ

Առանց ուտելիքի մարդը կրմեռնի քաղցից: Առանց խմելիքի նա կրմեռնի ծարաւից: Մարդու ամենահարկաւոր կերակուրը — հայն է, իսկ ամենահարկաւոր խմելիքը — մաքուր ջուրը:

Առաձներ. — Հաց ու պանիր, կեր ու քանիր: Մի քաժակ ջուր ով ուզի՝ տուր:

Ուտելիք: — Հաց, սպաս, փլաւ, տապակած...

Խմելիք: — Ջուր, կաթն, թէյ, սուրճ, գինի, գարեջուր, օղի...

28. Գ Ո Յ Ն Ե Ր

Ձիւնն սպիտակ է: Ածուխը սև է: Մոխիրը գորշ է: Ոսկին դեղին է: Խոտը կանաչ է: Երկինքը կապոյտ է: Արիւնը կարմիր է:

Կաթը, մածուկը, թանը սպիտակ են: Թանաքը սև է: Ամպերը գորշ են: Պղինձը դեղին է: Ծառերի տերևները կանաչ են: Մանուշակը կապոյտ է: Վարդը կարմիր է:

29. Մ Ե Ր Ս Ե Ն Ե Ա Կ Ը

Մեր սենեակն ունի յատակ, առաստաղ և չորս պատ: Պատերն ու առաստաղը սպիտակ են. յատակը ներկած է կարմիր գոյնով: Պատերի սէջ շինած են դռներ և լուսամուտներ: Սենեակում կան վառարան, սեղան, աթոռներ, պահարան և դարակներ: Պահարա-

նի սէջ մենք պահում ենք մեր ամանները: Դարակներում դնում ենք մեր սպիտակեղէնը, իսկ մահճակալի մօտ պատից կախոտած են մեր հագուստները:

Մ մ ա ն ն ե ր: — Բաժակ, ափսէ, ջրաման, ըմպանակ, շիշ, կուժ, կաթսայ, ինքնատեղ, թէյաման:

Հ ա գ ու լ ս տ ն ե ր և ս պ ի տ ա կ ե ղ է ն: — Վերարկու, բաճկոն, շապիկ, մուշտակ, գուլպայ, թաշկինակ, անդրավարակ, երեսօրրիշ, սաւան:

Գ Ր Ե Ւ Ո Ր Վ Ե Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

8. Արտագրեցէ՛ք այս երկավանկ բառերը:

Կա-տու: Բաղաք: Երկինք: Երկիր: Ոգնի: Թանաք: Գիտուն: Գունատ: Եղէգ: Երկար:

9. Գրեցէ՛ք ձեզանից միքանի երկավանկ բառեր:

10. Արտագրեցէ՛ք այս բաղմավանկ բառերը:

Գիւղացի: Բաղաքացի: Աշակերտ: Ժամանակ: Զաակասէր: Զինտորական: Մանկական: Ժամանակատոր: Ընտանի:

11. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Հացը ուտելիք է, իսկ քաժակը... Վերարկուն հագուստ է, իսկ երեսօրրիշը... Սաւանը սպիտակեղէն է, իսկ գինին... Տապա-կածը ուտելիք է, իսկ թէյը... Շապիկը սպիտակեղէն է, իսկ ինք-նատեղը... Աթոռը կարասի է, իսկ շիշը... Ջուրը խմելիք է, իսկ կուժը...

30. Ա Ն Ձ Ր Ե Ւ

Անձրև՛, անձրև՛, ցած արի,
Բըսցուր ցորեն ու գարի,

Բըսցո՛ւր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
Ալէ՛ փոշի, մաքրէ՛ օդ:
Անձրև՛, անձրև՛, ցած՝ արի,
Գալդ՝ ամենիս բարի:

31. ԸՆՏԱՆԻ ԵՒ ՎԱՅՐԵՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Հաւը մեզ համար ձու է ածում և տանից չի հե-
ռանում. իսկ կաքաւը, սարեակը, ծիծեռնակը ազատ
թռչուններ են. նրանք, ուր ուզում, թռչում, գնում են:
Ձունը պահպանում է ոչխարների հօտը և մարդկանց
տները, հաւատարիմ ծառայում է մարդուն: Իսկ գայլը,
աղուէսը շրջում են անտառներում, մտնում են գիւղերը,
ոչխար, հաւ ճանկում ու տանում, լափում են: Կովը
մեզ համեղ կաթն է տալիս, եզն ու ձին օգնում են
գիւղացուն աշխատանքի ժամանակ, իսկ արջը կատա-
ղի գազան է, մարդուն թշնամի: Հաւը, շունը, կովը
ձին, ոչխարը — ընտանի կենդանիներ են, իսկ կա-
քաւը, գայլը, աղուէսը, արջը — վայրենի:

Ընտանի կենդանիներ: — Ձի, կով, խոզ, կատու, շուն, ոչխար,
այծ, ուղտ, էշ, գոմէշ:

Վայրենի կենդանիներ: — Արջ, աղուէս, գայլ, առիւծ, վագր,
նապաստակ, ճագար, սկիւռ:

32. ԳԱՌՆՈՒԿ

Միրուն, անմեղ իմ գառնո՛ւկ,
Բուրդդ սպիտակ ու փափուկ,
Դաշտ վազելով ու արօտ,
Մօրդ քաշում ես կարօտ:

Մի լար, գառնո՛ւկ սիրական,
Փոքրիկ տղի դու նման.
Կըգայ մայրդ, հետը շատ
Կըբերէ քեզ անուշ կաթ:

33. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՎԷՃԸ

Կովը, եզը և շունը վիճում էին միմեանց հետ,
թէ իրանցից ո՞րին աէրը շատ է սիրում:

— Իհարկէ նա ինձ ամենքիցը շատ է սիրում, — ասաց
եզը, — ես նրա արօրն ու գութանն եմ քաշում, նրա
համար փայտ եմ կրում: Նա ինձ լծում է սայլին, ցո-
րենը ջրաղաց տանում, աղում է, քաղաքում ծախում
և իրան ապրուստը անում: Ես որ չլինիմ, նա ի՞նչ-
պէս կարող է ապրել:

— Չէ, նա ինձ է շատ սիրում, — վրայ բերեց կովը. —
ես նրա ընտանիքը կաթնովս եմ կերակրում: Այն մա-

ծունն ու կաթը, այն սերն ու կարագը, այն իւղն ու պանիրը, որ նրանք վայելում են, ո՞ւմ տուածն է: Եթէ ես չլինիմ, բոլորը քաղցած կըկտորուին:

— 2է, չէ, ինձ երկսիցդ էլ շատ է սիրում, — օճնաց շունը, — ես նրա ունեցած-չունեցածն եմ պահպանում:

Տէրը լսեց նրանց այս վէճը և ասաց.

— Բաւական է վիճէք. դուք չգիտէք, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք և ո՛չ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել: Այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց:

34. ՏԱՏՆ ՈՒ ԿՈՎԸ

— Արի, իմ կովիկ,
Հաղըել եմ կովկիթ,
Պըպըգեմ տակիդ,
Քաշեմ քո պտիկ:

Մի վախիւր, կովիկ,
Հորթիդ կըտամ կաթ,
Նրա համար մասս
Ես կըթողնեմ շատ:

Կովը լի կուրծքը
Բացեց համարձակ,
Կաթը վեր թողեց
Իւր կրծքից արձակ:

Բայց անգութ տատը
Քաշեց ու մզեց,
Հորթուկի համար
Կաթիլ չթողեց:

35. ԳԱՌՆԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Ոչխարների հօտն արածում էր անտառի մօտ. երկու գառը հեռացել էին հօտից և ուրախ-գուարթ խաղում էին ծառերի մէջ:

— 2արութիւն մի անէք, գառնուկներ, — ասաց մի պառաւ ոչխար, — կարող է մի փորձանք պատահել:

— Ոչխարը սուտ է խօսում, — թփերի միջից ձայն տուեց գայլը. — նա պառաւ է և չի կարող ձեզ պէս խաղալ ու թռչկոտել, դրա համար էլ նախանձում է ձեզ: Որքան ուզում էք, վազվզեցէք այս գեղեցիկ անտառի մէջ:

Յիմար գառներն այդպէս էլ արին. նրանք թողին, հեռացան հօտից: Գայլի ուզածն էլ այդ էր: Նա բռնեց գառներին ու կերաւ:

36. ԿՈՐԱԾ ՀՈՐԹԸ

Ձին էր գալիս փաթիլ-փաթիլ,
Հետն էլ անձրև՝ կաթիլ-կաթիլ.
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթն էր փնտրում գաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծքն ու ծծեր կաթնով լիքը.
«Հորթուկս ո՞ւր է», նա բառաչեց,
Խեղճ պառաւին լացացրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբում էին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լսուեց մի բարակ ձայն.
Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառաչելով,
Պառաւը գնաց տընքտընքալով.
Կորած հորթը մօրը գտաւ,
Լիք ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց բոլոր կաթն ու տոզեց,
Տանտիկնոջը բան չթողեց.
Բայց պառաւն այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին:

37. ԽՈՏԱԿԵՐ ԵՒ ՄՍԱԿԵՐ ԿԵՆԳԱՆԻՆԵՐ

Գայլը շատ անգամ ոչխարներ ու հորթեր է լափում:
Աղուէսը սիրում է հաւի միս անուշ անել: Ըներն ու
կատուններն էլ միս են սիրում: Բայց այդպէս չեն կո-
վերը, ձիերը, այծերը, ոչխարները, նապաստակները:
Կովերն ու ձիերը ամառը կանաչ են ուտում, իսկ
ձմեռը—խոտ: Նապաստակը ձմեռը ծառերի արմատ-
ներն է կրծում, իսկ գարունն արածում է մարգագետին-
ներում: Ահա թէ ինչո՞ւ կենդանիներից միջանիսին մենք
խոտակեր ենք անուանում, իսկ միւսներին — մսակեր:

Ի՞նչ խոտակեր եւ մսակեր կենդանիներ էք տեսել:

ԳՐԱԻՈՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

12. Գրեցէք ձեզանից միջանի բաղմավանկ բառեր:

13. Վանկեցէք այս բառերը:

Կը-տոր: Մ՛նալ: Գնալ: Մըկ-բատ: Կտրել: Խնդիր: Չնձաղիկ:
Թոշուն: Թշնամի: Խնձոր: Մանր: Կայսր: Ծունր: Բարձր:

14. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Իմ գիրքը — գիրքս: Բո գիրքը — գիրքդ: Երա գիրքը —
գիրքն (գիրքը): Իմ մայրը — մայր+: Բո մատիտը — մատիտ+:
Բո գլուխը — գլուխ+: Իմ գրիչը — գրիչ+:

15. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Չին ընտանի կենդանի է, իսկ աղուէսը... Արջը վայրենի
կենդանի է, իսկ կովը... Խոզը... Գայլը... Առիւծը... Վագրը...
Շունը մսակեր կենդանի է: Այծը... Ոչխարը... Էջը... Գայլը...
Առիւծը... Ուղտը... Չին... Արջը...

16. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Թուղթը սպիտակ է: Երկինքը... Չինը... Կուարը... Վարդը...
Մանուշակը... Արիւնը... Կարագը... Լեղակը... Մուրը... Ծուխը:

38. ՆԱՊԱՍՏԱԿ

Մի վազիլը այդչափ արագ,
Ի՛մ սիրունիկ նապաստակ,

Չատ փոքրիկ ես տակաւին,
Թաթիկներդ կըյոգնին:

Քեզ կըբերեմ կաթն ու հաց
Չաքրեջրով համեմած.
Ուտես, խմես, գօրանաս,
Բանից կարօտ չմնաս:

Ծանր-ծանր կըքայլես,
Սիրտս վեր-վեր կըհանես.
Կարձակեմ քեզ, երբ ուզես,
Կերթաս, ազատ կարածես:

39. ԳՍՅԼՆ ՈՒ ԱՅԾԸ

Բարձր, քարքարոտ սարի գլխին արածում էր
վայրենի այծը, իսկ ներքեր, սարի տակ, քաղցած
գայլն էր թափառում: Նա ձայն տուեց այծին.

— Ինչո՞ւ ես այդ քարերի մէջ արածում, սիրելի
այծիկ. ցած արի՛, այստեղի կանաչ, հիւթալի խոտը
վայելիր:

— Հիւթալի խոտը քեզ համար պահիր, գայլ եղ-
բայր, — պատասխանեց այծը. — Ինձ այստեղ էլ բա-
ւական կերակուր կայ:

Առածներ. — Գայլն ամպ օրը կուրախանայ: — Գայլն ընկաւ
ոչխարի մէջը, վնյ մէկի տիրոջը:

40. Թ Ռ 2 Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Բարձր ամպերի միջից թռչում է արծիւր: Սրա-
տես աչքերը չորս արած, նա որս է որոնում: Յան-

կարծ նետի պէս յարձակում է մի որևէ կենդանու
կամ թռչունի վրայ, յափշտակում է նրանց և ճանկերի
մէջ առած՝ իւր բունն է տանում: Բազէն էլ արծուի
նման գիշատող թռչուն է: Բայց այդպէս չեն մեր
ընտանի թռչունները—հաւերը, բաղերը, սագերը, հնդ-
կահաւերը: Նրանք կերակրում են հատիկներով, բզէզ-
ներով, որդերով և հացի փշրանքներով: Մարդիկ նրան-
ցից շատ օգուտներ են ստանում: Փոքրիկ ծիծեռնակը,
ղեղձանիկը, արտուտիկը, քաղցրաձայն սոխակը զուար-
ճացնում են մեզ իրանց երգերով: Մարդիկ նրանց
ե Ր Գ Ո Գ թռչուններ են անուանում:

Ընտանի թռչուններ:— Հաւ, սագ, բաղ, հնդկահաւ, աղանի:
Գիշատող թռչուններ:— Արծիւ, ցին, բու, բաղէ, ագռաւ:
Երգող թռչուններ:— Սոխակ, ղեղձանիկ, արտոյտ, սարեակ, ծիծեռնակ:

Գ Ր Ա Ե Ո Ր Վ Ա Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

17. Լրացրէք այս վարժութիւնը:
Սագ — սագիկ: Բաղ — ... Հատ — ... Կուտ — ... Ծուն — ...
Բուն — ... Այծ — ... Մայր — ... Հայր — ... Բոյր — ...
Տուն — տնակ: Թռչուն — ... Գունդ — ... Նաւ — ...

18. Վանկեցէք հետևեալ բառերը:
Ըգ-գոյշ: Սպունգ: Զգալ: Զմայլել: Ծտապել: Ստանալ: Սպա-
սել: Սպանել: Ստոր: Ծտեմարան:

19. Գրեցէք և ւ տառի տակ գիծ բաշեցէք:
Հաւ: Կաւ: Նաւակ: Թագատը: Հիմնատը: Տարաւ: Կերաւ:
Եկաւ: Թիւ: Անիւ: Ազնիւ:

20. Արտագրեցէ՛ք և լ՛ տառի տակ գիծ բաշեցէ՛ք:

Վարդ: Վերմակ: Վարդան: Ով: Ովկիանոս: Նաավար: Կա-
ռավարել: Զօրավար: Գրավաճառ:

21. Առանձին խմբերի բաժանեցէ՛ք:

Սագ: Բու: Մատիտ: Վագր: Եգ: Բառ: Գիրք: Սոխակ: Գըն-
դակ: Բագմոց: Բանոն: Տիկնիկ: Մահճակալ: Աթոռ: Սպունգ:
Վէգ: Վերարկու: Երեսարբիչ: Շապիկ: Գուլպայ: Թաշկինակ: Բա-
ժակ: Կաթսայ: Ինքնատու: Թանաքաման: Հաց: Տապակած: Սուրճ:
Գինի: Օղի: Սպաս: Փլատ:

41. ԹՈՂՆԱԿԻ ԲՈՒՆԸ

Մանուկներն իրանց պարտիզում մի թռչնի բուն գտան: Այնտեղ նստած էին երկու փոքրիկ, մերկ ձագուկներ: Մանուկները վեր առան նրանց և բերին տուն: Հայրն ասաց նրանց.

— Ձաւակներս, դուք շատ վատ բան էք արել. դուք գի-

տէք, թէ որքան կրտսրեն ու կրվճտանան սրանց ծնողները, երբ իրանց ձագուկներին չգտնեն բնի մէջ: Բացի դրանից, սրանք շուտով կըսատակեն, որովհետև դուք չէք կարող կերակրել:

Մանուկները սաստիկ խղճացին ձագերի վրայ և նրանց յետ տարան պարտէզն ու դրին իրանց բնի մէջ:

42. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Խեղճ ծիծեռնակը, տես, ամենին չէ հանգստանում. ամբողջ օրը թռչում է, ծղօտներ է հաւաքում, կտուցովը կաւ է կրում, իւր համար բուն է շինում: Բունը շինում, վերջացնում է թէ չէ, մէջը երեք ձու է ածում, նրանց վրայ երեք շարաթ պինդ նստում և փոքրիկ ձագուկներ է հանում: Ձագուկները

որ դուրս են գալիս, բերանները բաց են անում և կերակուր խնդրում: Ծիծեռնակը թռչում, դէտուղէն է ընկնում, մժեղներ բռնում ու նրանց կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, ձագերը թևաւորում են, բնիցը դուրս թռչում և իրանց մօր հետ ճանապարհ ընկնում, — կապոյտ ծովերի, բարձր սարերի վրայից անցնում:

43. ՀՊԱՐՏ ԱՔԱՂԱՂ

Երկու արագող կռուեցին և մէկը յաղթեց միւսին: Յաղթուողը փախաւ, սրահի տակը մտաւ, իսկ յաղթողը բարձրացաւ կտուրը և հպարտ-հպարտ „ծուղրուղ՛ւ“ կանչեց: Այդ բուպէին արծիւր թռչում էր վերեւից. նա նկատեց հպարտացող արագողին, յարձակուեց նրա վրայ, բռնեց ու տարաւ, անուշ արաւ:

Առաժ.— Ով որ փքանայ, շուտով չքանայ:

44. ՄՈՂՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ՉԿՆԵՐ

Գորտը չորս ոտն ունի: Օձը ոտներ չունի. նա իւր երկար մարմինը քաշ է տալիս գետնի վրայ: Չոր տեղերում, անտառում և դաշտում, դուք կրտսնէք գեղեցիկ մողեսին: Թէ գորտի և թէ մողեսի փորը ման գալիս քսուում է գետնին: Գորտերն ու մողեսները չեն կարող վնասել մեզ, որովհետև թոյն չունին: Իսկ օձերը թունաւոր են: Նրանց կծածը վտանգաւոր է և շատ մարդիկ են մահացել նրանց թոյնից: Բայց ջրային օձերն էլ, գորտերի և մողեսների նման, թոյն չունին: Նրանց ատամներն այնքան մանր են, որ չեն կարող մարդու կաշին ծակել:

Բոլոր այս կենդանիները սողոււն են կոչուում:

Ծովերում ու գետերում շատ տեսակ-տեսակ ձկներ են ապրում: Նրանք լողում են իրանց լողնակներով. ձկները սառն արիւն ունին. նրանց մարմինը ծածկուած է թեփուկներով:

Սողոււններ:— Մողես, գորտ, օձ, կրիայ:

Ձկներ:— Գարմրախայտ, գայլաձուկ, օձաձուկ, կապոյտ, տառեխ, կողակ:

45. ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՒ ՕՁԸ

Չմեռն էր: Գիւղացին անտառ գնաց փայտ կտրելու: Փայտ կտրելիս նա տեսաւ մի օձ, որ ցրտից սառել, փետացել էր: Բարի գիւղացին խղճաց օձին, վերցրեց, կրեց

կրակի մօտ, որ տաքանայ: Օձը տաքացաւ թէ չէ, վրայ հասաւ, որ կծէ գիւղացուն:

— Ապերախտ, — ասաց մարդը, — իմ լաւութիւնը դրանով ես վճարում:— Ասաց ու կացնով խփեց, գլուխը ջախջախեց:

Առաձ.— Օձն իրան տաքացնողին կը կծէ:

64. ՄԻՋԱՏՆԵՐ

Գարունը բացուում է թէ չէ, հազարաւոր միջատներ են սկսում երևալ: Օղի մէջ մոծակներն ու մլակներն սկսում են իրանց վարնանային պարը: Նախշուն թիթեռները, ոսկեգոյն բզէզները, կանաչ մորեխները խաղում, զուարճանում են արեգակի ճառագայթների տակ: Բզզում է պիծակը, երգում, թռչկոտում է անգործ ճանճը: Մեղուն, ծաղկից ծաղիկ թռչկոտելով, քաղցր մեղր է ժողովում: Իսկ աշխատասէր մրջինն անազին բեռը շալակած, վազում, շտապում է իւր քանդուած բունը նորոգելու:

Միջատներ:— Ճանճ, բզէզ, թիթեռ, մեղու, մրջին, մոծակ, մլակ, պիծակ, մորեխ, սարգ, ճպուռ:

ԳՐԵՒՈՐ ՎԵՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22. Գրեցէք և ուր որ հարկաւոր է և կամ վ գրէք:

Մեր դրացին գրա + ամառ է: Առա + օտը ես դպրոց պիտի գնամ: Վարդա + առին մեզ մօտ հիւրեր կը գան: Հայրս գեղեցիկ

գա+ազան գնեց: Գիտացին մի օրա+ար հող ունի: Թագա-
+որը գո+եց իւր զօրա+արներին:

23. Գրեցէք և ուր որ հարկաւոր է օ կամ n գրէք:

Ես հ+ըս նամակ գրեցի: Գիտացին հ+ըից ցորեն է հանում:
Սաթենիկը իւր մ+ը հետ նստած է այգում: Մ+ըին թոսի է:
Վարդն անուշ հ+տ ունի: Հովին իւր հ+տը քշեց դէպի դաշտ:

24. Լրացէք այս վարժութիւնը:

Տառերը ձուկ է, իսկ քգէգը... Թիթեռը միջատ է, իսկ
գորար... Ճպտար միջատ է, իսկ կարմրախայտը... Մողէսը սո-
ղուն է, իսկ մլակը... Կրիան սողուն է, իսկ մրջինը...

47. ՄԵՂՈՒՆ ՈՒ ԹԻԹԵՌԸ

—Մ խ, ափսոս, որ անձրև է
գալիս,—ասաց թիթեռը և թաք
կացաւ տերևների տակ:

—Այո, ափսոս, — ձայն տուեց

մեղուն, որ նստած էր նրանից ոչ հեռու:

— Եթէ լաւ եղանակ լինէր, — նորից ասաց թի-
թեռը, — ես կըթռչէի դէպի դաշտ, կըխաղայի և կը-
զուարճանայի:

— Իսկ ես կըզնայի իմ գործին և մեղր կըժողովէի
ծաղիկներից,—ասաց մեղուն:

48. Մ Ե Ղ Ո Ւ

Հն, ծագեցաւ արեգակը,
Հն, ծագեցաւ մանուշակը,

Մեղուն թողեց իւր փեթակը՝
Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկից ծաղիկ,
Մեղր առաւ քաղցր, անուշիկ,
Մոմը տարաւ հոտոտ, լուսիկ՝
Գըզպըզալով, պըզպըզալով:

Անուշ մեղրը մանր տղոց,
Գեղին մոմը ամեն սրբոց,
Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց՝
Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

49. ՄՐՋԻՆՆԸ ԵՒ ԱՂԱԻՆԻՆ

Մրջինը ծարաւ էր: Նա մօտեցաւ առուակին, որ
ջուր խմէ: Յանկարծ նա ջուրն ընկաւ և քիչ էր մնում,
որ խեղդուի: Այդ լուպէին առուակի վրայով մի աղաւ-
նի էր թռչում: Նա տեսաւ ջրի երեսին փռուած մըր-
ջինին և խղճաց վրան: Իսկոյն շտապեց, ծառից մի
տերև պոկեց ու գցեց առուակի մէջ: Մրջինը բար-
ձրացաւ տերևի վրայ և խեղդուելուց ազատուեց:

Առուակի մօտերքը մի որսորդ թռչուններ էր որ-
սում: Նա տեսաւ մեր աղանուն, որ պատի վրայ նըս-
տած հանգստանում էր: Չար որսորդը հրացանը ուղ-
ղեց նրան, որ սպանէ: Մրջինը նկատեց այս բանը և
վազեց, պինդ կծեց որսորդի ձեռքը: Որսորդը ցնցուեց.
հրացանը տրաքեց, բայց չղիպաւ աղանուն:

Առաժ. — Ինչ որ ցանես, այն կըհնձես:

խոսք

50. ԹԻԹԵՌ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ .

— Սիրուն թիթեռ, ինձ ասան,
Թէ ինչո՞վ ես դու ապրում.
Ամբողջ օրը խաղում ես,
Ի՞նչպէս է, որ չես յոգնում:

Թ Ի Թ Ե Ր .

— Սիրուն, կանաչ դաշտերում
Ես ապրում եմ համարձակ,
Ծաղկանց բուրմունքը անուշ
Իմ կերակուրս է միակ:

Բայց իմ կեանքը շատ կարճ է, —
Նա մի օրից չէ երկար.
Բարի եղիր, ո՞վ մանուկ,
Խնայիր ինձ, ձեռք մի տար:

51. ԶԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Մարդիկ ապրում են շինութիւն-
ների մէջ: Զինութիւնները լինում
են քարէ և փայտէ: Քարէ շի-
նութիւնները շինում են որմնա-
ղիրները տաշած քարից և աղիւսից,
իսկ փայտէ շինութիւնները — հիւաները՝ գերաննե-

րից: Զինութիւնները շինելիս և ուրիշ գործերի ժա-
մանակ հարկաւոր են զանազան գործիքներ:

Զինութիւններ: — Տուն, դպրոց, գործարան, ամբար, (շտեմարան),
սրահ, գոմ, ջրաղաց, ախոռ:

Գործիքներ: — Դանակ, սղոց, հերոն, ունելիք, մուրճ, կացին, ուրագ,
մկրատ, պատանուքաղ, ածելի, բահ, թի, դուր, ասեղ, հարթիչ, խոփ,
գուլթան, պրօր, գերանդի, փոցիս, մանգաղ, կամ, եղան:

52. ԾԱՌԵՐ ՈՒ ԹՓԵՐ

Ծառերն ու թփերը լինում են պտղատու և հա-
սարակ: Մարդիկ պտղատու ծառերն ու թփերը
տնկում են պարտէզներում. իսկ հասարակ ծառերն ու
թփերը անտառներում են բուսնում: Ծառերից միքա-
նիսը ծածկուած են լինում տերևներով, իսկ միւս-
ները — փշերով: Ծառերը մարդիկ կտրում են և ստա-
ցած փայտից իրանց համար բնակարաններ, նաւեր,
կարասիներ և ուրիշ տեսակ մանր-մունր բաներ են
շինում — ամաններ, խաղալիքներ, դասական առար-
կաներ և այլն:

Ծառեր (հասարակ և պտղատու): — Կաղնի, մայրի, եղևնի, ուռնի,
կէչի, կեռասենի, տանձենի, խնձորենի, սալորենի, բալենի, ընկուզենի,
թթենի, թզենի:

Թփեր: — Մորենի, մոշի, վարդենի, մասրի:

Պտուղներ: — Խնձոր, սալոր, տանձ, բալ, նարինջ, կիտրոն:

ԳՐԱԴՈՐ ՎԱՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

25. Գրեցէք այս բառերը և է տառի տակ գիծ քաշեցէք:

Հոտաւէտ: ծաղկաւէտ: Բաջապէս: Մեծապէս: Բարեղէն: Հո-
ղեղէն: Ծշտօրէն: Հայերէն: Ռուսերէն: Զրօրհնէք: — Գնացէք: Կե-
րէք: Կրգրէք: Կուսէք: Կրտսնէք: — Յովհաննէս: Վրդանէս: Սա-
մուէլ: Աբէլ: Սուրէն: Ռուրէն: Արմինէ:

26. Գրեցէք և ուր որ հարկաւոր է ն կամ է գրէք:

Կով+ըն արածում +ն խոտա+տ դաշտում: Կայ+նն սպա-
ն+ց Աբ+լին: Այսօր մենք հայեր+ն դաս ունինք: Հեղին+ն Սա-
մու+լին գիրք ընծայ+ց: Մարդիկ հողեղ+ն արարածներ +ն:

27. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Դանակը գործիք է, իսկ դպրոցը... Օձը սողուն է, իսկ ըսիք...
Մայրին ծառ է, իսկ մուրճը... Մորենին թուփ է, իսկ խնձորը...
Բալենին պտղատու ծառ է, իսկ եղենին... Տանձը պտուղ է, իսկ
դուրը... Վարդենին թուփ է, իսկ արջը... Մեղուն միջատ է, իսկ
սալորենին...

53. Ա Ն Տ Ա Ռ

Ի՞նչ գեղեցիկ է անտառը: Ինչքան որ ներս ես
գնում, այնքան հանդարտ է, այնքան սքանչելի է:

Բարձր, սիրուն ծառերը կարում են ճանապարհը:
Ծառերի կանաչ տերևների միջով կապոյտ երկինքն է
երևում: ձղների վրայ երգում են հազարաւոր թռչուն-
ներ: Բացի ծառերից անտառում շատ թփեր էլ կան:
Ծառերի տակ, թփերի մէջ, բազմաթիւ կենդանիներ
են ապրում—նապաստակ, աղուէս, եղջերու. կան և
գիշատող գազաններ—գայլ, արջ:

54. Ծ Ե Ր Ո Ւ Ն Ի Ն Ե Ի Մ Ա Հ Ը

Մի ծերունի անտառում քիչ փայտ կտրեց, կապեց,
չալակն առաւ և զնաց դէպի տուն: Բեռը բաւական
ծանր էր, տունն էլ հեռու: Ճանապարհին նա յոգնեց,
վայր դրեց բեռը և ասաց.

—Ա՛խ, երանի թէ մահը գար, հոգիս առնէր:

Մահն էլ, կարծես, հէնց այդտեղ լինէր: Նա մօտե-
ցաւ մարդուն և հարցրեց.

—Ահա ես, ի՞նչ ես ուզում:

Ծերունին սաստիկ վախեցաւ և պատասխանեց.

—Ես քեզ կանչեցի, որ այս փայտը շալակս տաս:

55. ՀԱՅԱԲՈՅՍԵՐ, ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Երկիրը մարդուն ձրի չի կերակրում: Չառ պէտք է
չարչարուի երկրագործը, շատ քրտինք պէտք է թափէ,
որ առատ հաց ստանայ: Գիւղացին արօրով ու գու-
թանով վարում է հողը, ցաքանով ցաքանում և յետոյ

զանազան բոյսեր է ցանում: Արտերում նա ցանում է հացաբոյսեր, բանջարանոցներում—չատ բանջարեղէններ, իսկ պարտէզներում— գեղեցիկ ծաղիկներ:

Հ ա ց ա բ ո յ ս ե ր : — Ցորեն, գարի, հաճար, վարսակ, բրինձ, կորեկ:
Բ ա ն ջ ա բ ե ղ է ն ն ե ր : — Գետնախնձոր, գաղար, սոխ, կաղամբ, սիսեռ, բողկ, վարունգ...

Ծ ա ղ ի կ ն ե ր : — Վարդ, շուշան, կակաչ, մեխակ, անթառամ, մանուշակ, ձնծաղիկ:

56. Մ Ա Ն Ո Ւ Ղ Ա Կ

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտով
ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
Թէև տունկս փոքրիկ է, ցած,
Արտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջս ամենի տան՝
Թէ աղքատի, թէ մեծատան,
Իբրև զարնան առաջին զարդ,
Կարէ տեսնել ամեն մի մարդ.
Ես եմ սիրուն զարնան գուշակ.
Իմ անունս է մանուշակ:

57. Մ Ե Ր Բ Ա Ր Ե Կ Ա Մ Ն Ե Ր Ն Ո Ւ Թ Ղ Ն Ա Մ Ի Ն Ե Ր Ը

Մարդիկ շատ թշնամիներ ունին գազանների, թռչունների և միջատների մէջ: Գիշատիչ գազաններն ու թռչունները յարձակուում են մեր ընտանի կենդանիներին և թռչունների վրայ: Չատ միջատներ ահազին վնաս են հասցնում մեր դաշտերին, անտառներին, այգիներին և բանջարանոցներին: Մակայն մենք բազմաթիւ բարեկամներ էլ ունինք կենդանիների մէջ: Չատ փոքրիկ գազաններ և թռչուններ ոչնչացնում են վնասակար միջատներին. մեղուները մեզ քաղցր մեղր և մեղրամոմ են տալիս, իսկ շերամը մետաքս է պատրաստում:

Մ ե Ր Բ ա Ր Ե կ ա մ ն ե ր ք : — Խլուրդ, ողնի, ագռաւ, ծիծեռնակ, գորտ, մեղու, շերամ, սարեակ, կացար:

Մ ե Ր Թ շ ն ա մ ի ն ե ր ք : — Գայլ, արջ, աղուէս, մուկ, բազէ, ցին, թիթեռ, մորեխ:

58. Հ Ա Ն Ք Ե Ր

Մարդիկ երկրից զանազան մետաղներ են ձեռք բերում— ոսկի, արծաթ, երկաթ, պղինձ, արճիճ: Մետաղներից շինում են շատ առարկաներ՝ բահ, խոփ, սղոց, կացին, ուրազ, օղեր, մատանիներ: Երկրի մէջ կան և բազմաթիւ հասարակ ու թանկագին քարեր: Հասարակ քարերը մարդիկ գործ են ածում շինու-

Թիւնների համար, իսկ թանկագին քարերը—զարդարանքների:

Մ ե տ ա ղ ն ե ր:—Ոսկի, արծաթ, պլատին, պղինձ, երկաթ, պողպատ, արճիճ, կլեկ:

Հ ա ս ար ա կ և թ ա ն կ ա գ ի ն ք ար ե ր:—Որձաքար, չեչաքար, կայծաքար, կրաքար, աղբար, ադամանդ, զմրուխտ, յակինթ:

Գ Բ Ա Ի Ո Ր Վ Ա Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

28. Արտագրեցէ՛ք և յ տառի տակ գիծ քաշեցէ՛ք:

Ես մի քահանայ տեսայ: Այս երեկոյ ընկերս կրգայ: Էսօրուայ գործը վաղուան մի թողնիր: Ամառուայ փուշը—ձմեռուայ նուշն է: Մինչեւ տղան չլայ, մայրը նրան ծիծ չի տայ:

29. Արտագրեցէք այս բառերը:

Ասա՛: Գնա՛: Արա՛: Կարդա՛: Խաղա՛:—Աննա: Եղիա: Երեմիա: Ովսաննա: Իտալիա:—Սա: Դա: Ես: Ահա: Այո: Բո:

30. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Գարին հացաբոյս է, իսկ ոսկին... Ծուշանը ծաղիկ է, իսկ աղամանը... Կիտրոնը պտուղ է, իսկ վարունգը... Կակաշը ծաղիկ է, իսկ չեչաքարը... Թզնին պտղատու ծառ է, իսկ ուռնին... Ծիծեռնակը մարդուն քարեկամ է, իսկ մորեխը...

59. Ո Ս Կ Ի Ն Ե Ի Ե Ր Կ Ա Թ Ը

Մի անգամ ոսկին ու երկաթը վիճում էին միմեանց հետ:

—Ես ամենից լաւ մետաղն եմ,—ասում էր ոս-

կին.—ամենքը սիրում են ինձ և լաւ պատիւ են տալիս: Մարդկանց համար ես փող էլ եմ, զարդարանք էլ. ինձանից, ինչ ասես, շինում են՝ սիրուն շղթաներ, թանկագին մանեակներ, մատանիներ, օղեր. էհ, էլ ի՞նչ երկարացնեմ, եթէ ուզենամ, ամբողջ աշխարհը կըզնեմ:

—Զմտ ես պարծենում, ոսկի աղա,—պատասխանեց երկաթը.—ճշմարիտ է, մարդիկ քեզ շատ երես են տալիս, բայց մենակ դու չես աշխարհիս տէրը: Եթէ մարդ ուզում է ապահով ապրել, նրան երկաթ էլ է հարկաւոր. տուն շինելու համար ոսկէ կացնով չեն կտրում փայտը. հաց ունենալու համար ոսկէ արօրով չեն վարում հողը. գազաններից պաշտպանուելու համար ոսկէ հրացան չեն բանեցնում: Եթէ դու, ոսկի աղա, կարող ես աշխարհը գնել, ես էլ, լաւ գիտենաս, կարող եմ բոլորը ձեռքիցդ խլել:

Առաճնե՛ր:—Ոսկին պատիկ է, քայց զինը մեծ է:—Երկաթը տաք-տաք կըծեճեն:

60. Ջ Ո Ւ Ր

1.

Ջուրը լինում է ջրհորներում, աղբիւրներում, լճերում և ծովերում. նա մեզ հարկաւոր է խմելու, կերակուր պատրաստելու և զանազան բաներ լուանալու համար: Ջուրը պտրտացնում է ջրաղացի անիւները: Ջրով հանգցնում են կրակը, ջրում են պարտէզները,

այգիները, բանջարանոցներն ու արտերը: Գետերի, լճերի և ծովերի մէջ ապրում են ձկներ, գորտեր և ուրիշ շատ կենդանիներ: Սագերը, բազերն ու կարապներն էլ սիրում են լող տալ ջրի երեսին:

II.

Չմեռ ժամանակ ջուրը սառչում, սառույց է դառնում: Անձրևի տեղը ձմեռը ձիւն է գալիս: Ձիւնն ու սառույցը գարնանը հալում են և ջուրը հոսում է դէպի գետերն ու լճերը: Տաքութիւնից ջուրը եռում, գոլորշի է դառնում: Անձրևը շատ հարկաւոր է ծառերի, թփերի, խոտերի և ուրիշ բոյսերի համար: Առանց ջրի բոյսերը կըչորանան:

61. ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՐՄԻՆԸ

Մարդու մարմնի մասերն են՝ գլուխը, պարանոցը, բունը, ձեռքերը և ոտքերը: Ձեռքերով մենք աշխատում ենք, իսկ ոտքերով ման ենք գալիս: Մարդը պէտք է կերակրուի, որ նրա մարմինը առողջ և ուժեղ լինի: Կերակուրը մարսւում է ստամոքսի մէջ:

Մարմնի մասերը: — Գլուխ, պարանոց, բուն, ձեռքեր, ոտքեր: Գլխի մասերը: — Գանգ, ճակատ, քիմքեր, յոնքեր, կոպեր, աչքեր, ականջներ, այտեր, բիթ, շրթունքներ, բերան, կրակ: Բնի մասերը: — Կուրծք, փոր, կողեր, մէջք: Ձեռքի (թևի) մասերը: — Ուս, արմունկ, դաստակ: Ոտքի մասերը: — Մզուր, սրունք, գարշապար:

62. ՀԻՆԳ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔ

Մենք աչքով տեսնում ենք, ականջով լսում, քթով հոտ քաշում, լեզուով համս իմանում, իսկ մատներով շօշափում ենք և իմանում, թէ առարկան պի՞նդ է թէ փափուկ, սա՞ռը թէ տաք, հա՞րթ թէ անհարթ:

Աչքը տեսողութեան զգայարանքն է, ականջը—լսողութեան, քիթը—հոտառութեան, լեզուն—ճաշակելիքի, իսկ մատները և ամբողջ մարմինը—շօշափողութեան:

63. Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Ջերմիկ փայլեց արեգակը,
Դարձաւ մեզ մօտ ծիծեռնակը,
Աչքը բացեց մանուշակը,
Հասաւ գարնան եղանակը:

Ամպը թնդաց գոռգոռալով,
Չիթ-չիթ անձրև ծործորալով.
Դաշտն ու պարտէզ զուարթացան.

Ահա կապեց և ծիածան:

Մեղուն թռաւ իւր փեթակից
Ժողուել մեղր ծաղիկներից.
Մըջնիկները խումբ-խումբ, շար-
քով,
Աշխատում են ժիր ու կարգով:

Օրհնած լինի գալղ, գարուն,
Դու եղանակ անուշ, սիրուն,
Չուտով բեր մեզ ուրախ գատիկ,
Ժիր գառնուկներ, կարմիր ձուիկ:

64. ՕՐԵՐ, ԱՄԻՍՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐՈՒԱՅ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Չարաթն ունի եօթն օր—երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ և կիրակի: Օրերից կազմւում են ամիսներ, ամիսներից—տարիներ: Տարին ունի տասներկու ամիս—յունուար, փետրուար, մարտ, ապրիլ, մայիս, յունիս, յուլ-

լիս, օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր և դեկտեմբեր:

Մարտը, ապրիլը, մայիսը — զարնան ամիսներ են, յունիսը, յուլիսը, օգոստոսը — ամրան, սեպտեմբերը, հոկտեմբերը, նոյեմբերը — աչնան, իսկ դեկտեմբերը, յունուարը և փետրուարը — ձմրան:

Գարունը, ամառը, աշունը և ձմեռը տարուայ չորս եղանակներն են:

ԳՐԵԻՈՐ ՎԱՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

31. Արտագրեցէք և ուր որ հարկաւոր է յ աւելացրէք:

Աննա՛, գնա՛, հայրիկին ասա՛, որ գա ինձ մօտ: Ահա քո տետրակը, Նոյի: Գինովաբէ՛, մայրդ կըզա՛ այգի.—Այո, պատասխանեց նա: Ծաշից յետոյ մի տղա կառքի տակ ընկաւ. ես մօտեցա, վեր առա եւ տարա տուն:

32. Գրեցէք և աւելացրէ՛ք պակաս տառերը:

Ոչխարն+ըի հ+տն արածում է ծաղկաւ+տ դաշտում: Աստ+ած պատժում է շար+ըին: Ո+ որ կարդա+, +ետո+ լաւ մարդ կըդառնա+: Կա+ից քրուտը աման է շինում: Աքամ, գերքը ընկա+: Այս+ը անձը+ է գալիս: Այս երեկո+, թէ+ից յետո+ մեր Սուր+նը նամակ պիտի գր+ հ+ըը:

33. Լրացրէք հետևեալ վարժութիւնը:

Արժիճը մետաղ է, իսկ գլուխը... Կուրծքը ընի մասն է, իսկ ականջը... Յունուարը ամսի անուն է, իսկ երեքշաբթին... Բունը մարմնի մասն է, իսկ գարունը...

34. Գրեցէք քանի զգայարանք ունի մարդը և սրտնք են նրանք:

35. Գրեցէ՛ք առանձին-առանձին օրերի, ամիսների և տարուայ եղանակների անունները:

65. ՉՈՐՄ ԵՂԱՆԱԿ

Ձիւնը հալում է, խոտը կանաչում, ծառերը ծաղկում, օրը երկարում: Այս ե՛րբ է լինում:

Ամիսներ անցան. օրերը տաքացան, ամպերը բարձրացան, անձրև թափեցին: Արտերն հասել են, հընձող են կանչում: Այս ե՛րբ է լինում:

Մարդիկ դուրս եկան, այգին քաղեցին: Օրը կարճացաւ, հունձը վերջացաւ, բարակ անձրևը բարձրից է մաղում և մութ գիշերը չորս կողմդ բռնում: Այս ե՛րբ է լինում:

Գաշտ ու ձոր ասն ձիւնով ծածկուեցան, ծառերից սառցէ շիթեր կախուեցան: Մարդիկ քաշուեցան իրանց տները, իսկ գազանները իրանց բները: Գուրսը ցուրտ քամին փչում է, փչում և ձիւնի թեփով աչքերդ լցնում: Այս ե՛րբ է լինում:

66. ՄԱՂԹԱՆՔ ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Արի դու, արի,
Քո գալգ բարի,
Սիրոն նոր տարի,
Նոր օրեր բեր մեզ:

Ձիւն տուր սարերին,
Անձրև՝ արտերին,
Կարկուտը՝ շաբին,
Ձով արևը՝ մեզ:

Անթուփ ծաղիկից,
Աններկ կարմրուկից,
Բարի ցաւերից
Ազատ պահիր մեզ:

Մայրական գթով,
Գրկաբաց ձեռքով,
Քաղցը ժպիտով
Ա՛ռ քո գիւրկը մեզ:

67. ԱՌՐՍ ՅԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

1.

Չմեռն էր: Աշոտը խաղում ու սահում էր սառույցի վրայ: Բաւական խաղալուց յետոյ՝ նա ուրախ-ուրախ, կարմրած թշերով վագեց տուն և ասաց հօրը.

—Ա՛խ, հայրիկ, ինչ պատուական եղանակ է ձմեռը: Ես կըցանկանայի, որ միշտ ձմեռ լինէր:

Հայրը հանեց իւր ծոցի տետրակը և նրա մէջ նշանակեց Աշոտի այս խօսքերը:

2.

Եկաւ գարունը: Աշոտը դուրս գնաց դաշտը, ծաղիկներ քղեց, թիթեռներ բռնեց և յետոյ վագելով հօր մօտ՝ ասաց.

—Ի՛նչ հիանալի է գարունը: Ես կըցանկանայի, որ միշտ գարուն լինէր:

Հայրն Աշոտի այս ցանկութիւնն էլ նշանակեց իւր տետրակում:

3.

Հասաւ ամառը: Աշոտը իւր հօր հետ հնձի գնաց: Ամբողջ օրը մանուկը խաղում, զուարճանում էր—ձուկն էր որսում գետակից, ծաղիկներ հաւաքում և գլորում հոտաւէտ խոտերի մէջ. երեկոյեան նա ասաց հօրը.

—Ա՛խ, հայրիկ, երանի թէ ամառը վերջ չունենար:

Աշոտի այս խօսքերն էլ գրուեցան նոյն տետրակի մէջ:

4.

Վերջապէս եկաւ աշունը: Այգիներում սկսեցին պտուղներ ժողովել: Աշոտն ուրախ-զուարթ դէս ու դէն էր վագում, ամեն պլտղից էլ անուշ անում. վերջը մօտեցաւ հօրը և ասաց.

—Աշունը տարուայ բոլոր եղանակներից ամենալաւն է:

Այն ժամանակ հայրը բաց արեց իւր ծոցի տետրակը և ցոյց տուեց Աշոտին, որ նա գարնան, ձմրան և ամառուան մասին էլ միևնոյնն է ասել:

Առաձներ: — Գարնան գառն է գովելի, աշնան հաւր: — Ամառուայ փուշը՝ ձմեռուայ նուշն է: — Գառը գարնան, ձիւնը ձմրան:

68. ՏՂԱՅՈՅ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր երկնաւոր, Հայր ամեն մարդի, Գու ինձ ամեն օր տաս հազար բարի— Կեանք, լոյս, կերակուր, հայր և քաղցրիկ մայր, Մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր: Իսկ ես ինչ ունիմ, որ ինչ տամ Քեզի. Առջև կընկնեմ, կենամ աղօթքի. «Ջնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներիս, Ուսուցիչներիս և իմ մեծերիս Լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ հաճելի»:

69. Հ Է Ք Ի Ա Թ

1.

Ժամանակով մարդու մէկը մի էշ ունէր, որը երկար տարիներ ծառայել էր նրան, իսկ այժմ ծերացել, ոյժից բոլորովին ընկել էր. դրա համար տէրը նրան վատ էր կերակրում և ուզում էր մորթել, կաշին հանել: Էշը հասկացաւ այս և մի օր գլուխն առաւ, փախաւ-գնաց:

Գնաց-գնաց, ճանապարհին պատահեց մի որսկան շան: Խեղճ շունն այնպէս հեռւմ էր, որ քիչ էր մնում՝ շունչը կտրուի:

—Ինչո՞ւ ես այդպէս հեռւմ, շուն եղբայր,—հարցրեց մեր էշը:

—Ա՛խ,—պատասխանեց շունը.—ես ծերացել եմ և էլ որսի գնալ չեմ կարող. դրա համար իմ տէրն ուզում էր ինձ սպանել. ես էլ գլուխս առայ, փախայ նրա մօտից: Բայց չգիտեմ, թէ ինչպէս պէտք է հաց ճարեմ:

—Գիտես, ինչ կայ,—ասաց էշը,—ես գնում եմ այս մօտիկ քաղաքը երգիչ դառնալու: Արի, ինձ հետ ընկերացիր, միասին գնանք: Ես կըրերգեմ, դու էլ թմբուկ կըխփես:

Ձունը համաձայնուեցաւ և երկուսը միասին առաջ գնացին:

2.

Ձատ գնացին, թէ քիչ, պատահեցին մի կատուի:

—Բարեւ, փիսիկ, ինչո՞ւ այդպէս տխուր ես,—հարցրեց էշը:

— Ի՞նչպէս կարող եմ ես ուրախ լինել, սիրելի էշ,— լա-
լագին պատասխանեց կատունը.— տեսնում ես, ես ծերացել եմ,
բոլոր ատամներս թափուել են և էլ չեմ կարող մուկը որսալ. դը-
րա համար իմ տիրուհին ուզում էր վզիցս մի քար կապել, ջուրը
զցել, որ խեղդուեմ: Ասենք՝ այդ փորձանքից պրծայ, փախայ,
բայց չզիտեմ, ուր գնամ, ի՞նչ անեմ:

— Երկուս չլինինք, երեք լինինք,— ասաց էշը,— արի, գը-
նանք այս մօտիկ քաղաքը երգիչ դառնալու:

Կատուն համաձայնուեցաւ և երեքը միասին շարունակեցին
ճանապարհը:

3.

Գնացին, գնացին, պատահեցին մի արագաղի, որը դուան
առաջ կանգնած՝ որքան ոյժ ունէր, կանչում էր:

— Ի՞նչո՞ւ ես այդպէս աղաղակում, արագաղ եղբայր,— հար-
ցրեց էշը.— ի՞նչ է պատահել քեզ:

— Էլ ի՞նչ պիտի լինի,— պատասխանեց արագաղը.— վաղը իմ
տիրոջ տօնն է, շատ հիւրեր են կանչուած: Այդ պատճառով
տանտիկինը հրամայեց, որ ինձ մորթեն, վաղուան համար կե-
րակուր պատրաստեն:

— Մի վշտանար,— ասաց էշը.— երեք չլինինք, չորս լինինք. դու
լաւ ձայն ունիս. արի մեզ հետ, գնանք, դու էլ երգիչ դարձիր:

Արագաղն էլ համաձայնուեցաւ և նրանք բոլորը միասին
ճանապարհ ընկան:

4.

Չատ գնացին թէ քիչ, իրիկնապահին հասան մի անտառ և
վճռեցին գիշերն այնտեղ անցկացնել: Էշն ու շունը պառկեցին
մի մեծ ծառի տակ, կատուն բարձրացաւ, նստեց ճիւղի վրայ,
իսկ արագաղը ծառի գագաթին թառեց: Այստեղից նա չորս կող-
մը նայեց, տեսաւ, որ հեռուից մի լոյս է երևում:

— Այստեղից ո՞չ հեռու կարծեմ մի տուն կայ,— կանչեց նա
ընկերներին:

— Չե՞ր կացէք, գնանք այնտեղ, էլի մի բան կըզտնենք ու-
տելու. թէ չէ այստեղ շատ վատ է,— ասաց էշը:

5.

Բոլորը վեր կացան և ճանապարհ ընկան դէպի այն կողմը,
որտեղից լոյս էր երևում: Զուտով նրանք հասան մի տան, որ-
տեղ քառասուն աւազակ էին բնակուած: Էշն ամենից մեծն էր.
նա գնաց, պատուհանից նայեց, որ տեսնի, թէ ներսն ի՞նչ կայ:
Երբ վերադարձաւ, արագաղը հարցրեց.

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ այնտեղ:

— Էլ ի՞նչ պիտի լինի,— պատասխանեց էշը,— տան մէջտեղը մի
մեծ սեղան է բաց արած, վրան լաւ-լաւ կերակուրներ ու խմիչքներ
շարած, չորս կողմը քառասուն աւազակ նստած՝ ուտում-խմում են:

Կերակուրների անունը որ լսեցին, բոլորի բերանի ջուրը
գնաց: Արագաղն ասաց.

— Ի՞նչ լաւ կըլինէր, որ այդ բոլորը մեր առաջ շարուած լինէր:

— Այո՛, — հառաչեց էշը.— գոնէ մի քիչ փորերս կըլիշտացնէինք:

Նրանք սկսեցին խորհուրդ անել, թէ ի՞նչպէս անեն, որ աւա-
զակներին այդտեղից փախցնեն: Մտածեցին, մտածեցին և վեր-
ջապէս վճռեցին, որ էշը բարձրանայ, կանգնի պատուհանի ա-
ռաջ, շունը նստի նրա մէջքին, կատուն բարձրանայ շան վրայ,
իսկ արագաղը թռչի, նստի կատուի գլխին:

6.

Ինչպէս որ վճռեցին, այնպէս էլ արին: Յետոյ բոլորը մի-
ասին սկսեցին աղաղակել: Էշը գոռում էր, շունը հաչում, կատուն
մլաւում, իսկ արագաղը կանչում: Յանկարծ պատուհանը փշրը-
ուեց և բոլորը միասին ներս գլորուեցին: Աւազակները կարծեցին,
թէ եկել են իրանց բռնելու, սարսափած թողին տուն ու տեղ,
փախան դէպի անտառ: Չորս ընկերների ուզածն էլ հէնց այդ էր.
Նրանք իսկոյն նստեցին և այնքան կերան, որ կարծես մի ամիս
ոչինչ չէին կերել:

Երբ լաւ կերան-կշտացան, ճրագը հանգցրին և պառկեցին քնելու:
Էշը պառկեց բազում, աղբի վրայ, շունը դուան յետեր, կատուն վա-
ռարանի մօտ, իսկ արագաղը բարձրացաւ, նստեց դուան վրայ, և եր-
կար ճանապարհ գնալուց յոգնած լինելով, շուտով բոլորն էլ քնեցին:

7.

Կէս գիշերին, երբ հեռուից աւազակապետը տեսաւ որ տանն
էլ կրակ չկայ և ո՞չ մի ձայն չի լսոււմ, ասաց աւազակներից մէկին.

— Գնահ, տես, թէ ինչ կայ մեր տանը:

Աւագակը գնաց, տեսաւ, որ ձայն-ծպտուն չկայ, ներս մտաւ և ուզում էր ճրագ վառել: Մուտ սենեակում կատուի աչքերը պըսպղում էին. նա կարծեց, թէ լուցկի է, մտեցաւ, որ վեր առնի. բայց կատուն յանկարծ թռաւ նրա երեսին և մի լաւ ճանկոտեց: Աւագակը սաստիկ փախեցաւ և ուզեց փախչել, բայց շունը, որ դռան մօտ պարկած էր, վրայ հասաւ և ոտը կծեց: Երբ նա ուզում էր բագի միջով փախչել, էջը իւր յետին ոտներով մի սարսափելի աքացի տուեց նրան, իսկ աքաղաղը, որ այդ աղմուկից արթնացել էր, դռան վրայից կանչեց՝ «ծուղըուղո՛ւ»:

8.

Վերջապէս աւագակը մի կերպ դուրս պրծաւ և վագելով գընաց աւագակապետի մօտ և ասաց.

— Օհ, մեր տանը մի սատանայ կայ նստած. նա երեսս ճանկոտեց. դռան առաջ կանգնած էր մի մարդ, ձեռքին մի դանակ բռնած. նա ոտս ծակեց: Բագումը պարկած է մի մեծ դև. նա երկու հաստ գաւազանով այնպէս խփեց ինձ, որ քիչ մնաց՝ տեղս մնայի: Իսկ կտուրը նստած է մի դատաւոր, որ կանչում էր. «բռնեցէք, ինձ մօտ բերէք այդ աւագակին»: Հագիւ փախայ և ազատուեցի:

Աւագակներն էլ սիրտ չարին վերադառնալ: Նրանք թողին իրանց տունը և հեռացան, ուրիշ աշխարհ գնացին: Իսկ մեր երգիչներին այնքան դուր եկաւ այս տունը, որ վճռեցին միշտ այստեղ ապրել:

70. ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՆ ՈՒ ՉԱԳՈՒԿԸ

(Մ ա ն կ ա կ ա ն խ ա դ)

Մանուկներ:

Սիրուն ձագուկ, չունիս մայրիկ և կամ հայրիկ,
Որ թռչում ես ուր-մուր մեր շորս բուր:

Չագուկ:

Ուրուրն այսօր տարաւ իմ մօր:

Մանուկներ:

Չագիկ, մի լար, որբիկ մի լար,
Գու չես մնալ անտէր, անմայր:

Եկէք, քոյրեր ու եղբայրներ,
Ընկներ սարեր ու անտառներ,
Գնանք-գտներ, խնդրենք մէկին,
Որ մայր դառնայ այս խեղճ ձագին:

Սիրուն հաւքեր, երկնից հաւքեր,
Առէք ձեզ հետ ձագին անտէր:

Կ կ ու :

Կճւկ—կճւ, կճւկ—կճւ...

Մանուկներ:

Չէ, չէ, կկճւ, այլոց ընում
Չու ես զնում, մայր չես դառնում:

Ա գ ո աւ :

Գռա՛, գռա՛, գռա՛...

Մանուկներ:

Չէ, չէ, ագռա՛ւ, գող, գիշակեր,
Քեզ չենք յանձնիլ, մի կռայեր:

Կ ո ո ն կ :

Կ՛ըռ, կ՛ըռ, կ՛ըռ...

Մանուկներ:

Չէ, չէ, կռունկ գարնանասէր,
Մեր երկիրներ կայ ցուրտ ձմեռ:

Տ ա տր ա կ :

Վճւ, վճւ, վճւ...

Մանուկներ:

Չէ, չէ, տատրակ, գիտենք, լաւ ես,
Ազնիւ հաւ ես, բայց լալկան ես:

Չազի մայրը:

Մարդն ուրուրին սպանեց,
Ինձ ճանկերից ազատեց.
Տուէք ձագս, խնդրում եմ,
Ո՛վ է գտել, փնտրում եմ:

Մանուկներ:

Մռ, առ, մայրիկ,
Քո խեղճ ձագիկ,
Սիրուն ծըտիկ,
Որ չթռչի
Ոլոր—մոլոր
Մեր չորս բոլոր:

Չագնակ, ձագնակ, ուրախ կաց,
Մօրդ գնա՛ գրկաբաց,
Հետը թռի՛ր, հեռացիր,
Անցած ցաւդ մոռացիր:

Չազը մօրը սիրում է,
Առանց նրան տխրում է,
Երբ որ նրան գտնում է,
Ուրախ ճշում, ճխտում է:

2013

3326

« Ազգային գրադարան

NL0059714

